

**Commentariorvm, Ac Dispvtationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinqve**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiæ, M.DC.XVI.

Disp. LVII. De aduentu iudicis, & forma iudicij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

DISPUTATIO LVII.

In decem Sectiones distributa.

De aduentu iudicij, & forma iudicij, eiusque fine.

Differuimus hactenus de his, quæ secundum Christi Domini aduentum antecedunt, & de signis omnibus, quæ in ipso mundi fine, & occasu sicut sequitur, ut dicamus de iudicio ipso formaque, ac modo, quo transfigendum est. In qua remultat consideranda occurunt. Videlicet conuocatio iudicandorum, aduentus iudicis, & sessio eius ad iudicandum: qui sint, aut ab eo iudicandi, aut cum eo iudicaturi, discussio causæ, & prolatio sententia, quæ iudicium finietur. Est autem supponendum ex superioribus, præsentim ex his, quæ diximus agentes de generali resurrectione, priusquam Christus ad iudicandum veniat, omnes homines esse morituros, quamvis multi ex illis eadem die, aut nocte, quæ iudicium inchoabitur de hac vita migraturi sint. Porro absoluta vita mortali omnium hominum, & similiter perfecta purgatione omnium animarum iustarum, incipiet audiri sonitus tubæ conuocantis homines ad iudicium, eius virtute, & efficacia omnes mortui excitabuntur, & iusti repenter in æra obuiam Christi: reprobri vero congregabuntur in valle Iosaphat, ut supra diximus agentes de loco iudicij. His ergo ita dispositis incipiet index magna cum gloria, apparatuque descendere, præeuntibus nonnullis insignibus eius severitatem, ac iustitiam ostentantibus, à quibus inchoandum nobis est.

SECTIO I.

Qualis sit futurus ignis, qui præcedet Christum ad iudicium venientem.

Diuina Scriptura in omnibus fere locis, in quib[us] iudicii diem prædicti, ignis mentionem facit, qui Christum ad iudicium aduentatem antecedet, Psalm. 96. Ignis ante ipsum præcedet. Isa. 66. Quia ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadriga eius, redere in indignatione furorem suum, & incruptionem suam inflamma ignis, quia in igne Dominus iudicabit. Et Ioh. 2. Ante faciem eius ignis vorans, & post eum exurens flamma. Vnde Daniel. 7 de throno Dei iudicatis dicitur. Thronus eius flamma ignis, rosa eius ignis accensu fluvius igneus, & rapidus que egrediebatur a facie eius. Deniq[ue] Paul. 1. ad Corinth. 3. Dies (inquit) Domini declarabit, quia in igne renascentur. Ex his ergo scriptura locutionibus orta est proposita difficultas, in qua multa è nobis inquirenda sunt. Primum qualis futurus sit hic ignis, & consequenter, quomodo sint hæc scriptura loca intelligenda Secundo, propter quem finem & consequenter, ad quem effectum futurus est ille ignis, si versus futurus est sensibilis, & materialis. Ex quibus constabit tertium, scilicet, an ille ignis antecellus fit iudicium, vel subsequitur. Quarto, causa & origo illiusignis inquirenda erit.

Circa primum ratio dubitandi oritur ex eisdem testimonij. In omnibus enim videtur esse sermo metaphoricus de igne. Sunt enim in igne plures proprietates, quæ ad metaphorice significandum iudicium Christi, & aduentum eius sunt accommodissimæ. Prima est claritas, ratione cuius dicitur Christus venturus ad iudicium in igne, quia non occulite, sicut prius, sed manifeste venturus est, iuxta illud Psalm. Deus manifeste veniet, & ita exponunt Sancti verba illa Matth. Sicut fulgor exit ab oriente, & paret v[er]o que in occidente, ita erit aduentus filii hominis, Vbi Euthym. Sicut fulgor agreditur, & omnibus in conspicuo est, & excessu suo splendore rutilo apparet orbi:

Psalm. 96.
Ioh. 66.

Ioh. 2.

Dan. 7:

1. Cor. 3.

Psalm. 49.
Math. 24.

Euthym.

Artic. VI.

Aita quoque erit aduentus ille, propter magnitudinem sui splendoris omnibus simul apparet. Quam sententiam sumpsit ex Chrysostomo, & eandem habet Augustinus, lib. questionum Evangelic. c. 38. Significatur præterea in claritate ignis, in Diuino iudicio fore omnia clara, & perspicua. Et ita explicat citatum locum Iohannes Cyprianus, de bono patientia in fine, & Theodorus in eum locum. Secunda proprietas est ardor, & efficacia, in quibus significatur zelus Diuinae iustitiae, & potestas ad vindictam sumendum de impiis, & hoc modo dicitur Sophon. 3. In igne Zeli mei deonorabitur omnis terra: & Psalm. 78. V[er]o que Domine irasceris in finem? Accenditur velut ignis zelus tuus? Et iuxta hanc metaphoram explicita prædicta loca Hieronymus Iohannes. 66. & Augustinus. 10. de Ciuitate. cap. 21. Hieronymus. Tertia est subtilitas, & vis quædam ad discernendū, ac separandum ea, quæ diversæ sunt qualitatis, & hoc modo ipsum Dei iudicium appellatur interdū ignis, ut apud Daniel. cum dicitur. Fluvius igneus, rapidus que oriebatur de ore eius: nihil aliud significari intelligitur, quam sententia à Christo proferenda, quæ tanquam fluvius igneus & efficacissimus bonos à malis separabit. Et eodem modo satis apte intelligitur illud 1. ad Corinth. 3. Vniuersusque opus, quale sit, ignis probabit. Vbi Sedulius inquit, Examinationem iudicij igni voluit comparare secundum consuetudinem scripturarum. Et eodem modo exponit Ambrosius concione 20. in Psalm. 118. circa illud: Vide humilitatem mean. Et late Origenes libro contra Celsum non longe à principio, vbi de fluvio ignis procedente à Deo recte etiam loquitur. Constat ergo ex his nul- lume esse in scripturis fundamentum, vt dicamus sensibilem, & verum ignem antecellorum Christum venientem ad iudicium, cum omnia citata loca, & aptissime prædictis modis exponantur, & à sanctis Patribus ita declararentur. Omitto, in multis eorum non esse sermonem ad literam de aduen- tu Christi ad iudicium: sed de aliis diuinis vltionibus, vt de locis Psalmorum, & Ioculis est communior expositio. Addo, ignem, s[ic] significare fulmina, aliaque ignitas exhalationes, (vt in Psalmis est fre- quentissimum) ergo etiam si velutis assertere, sensibilem ignem antecellorum diem iudicij, sufficient ad hoc verisicandum illa ignea signa, quæ diximus futura in ipso mundi occasu, antequam veniat iudicium ipsum: ergo non oportet fingere aliud ignem materialem, qui in ipsomet iudicij die iudicetur præcedat. Et confirmatur, quia nulla potest excogitari ratio sufficiens, vel effectus, propter quem hic ignis requiratur. Quia neque ad claritatem, vel maiestatem Christi spectat (quid enim claritati, ac gloria Christi conferre potest sensibile elementum?) neque etiam tunc est necessarius ad vindictam malorum. Vel quia nondum est sententia prolatæ, vel certe, quia ipso igne inferni pro eorum meritis fatis cruciabantur.

Nihilominus dicendum est, ignem verum atque sensibile futurum in die iudicij, & probable esse prædictum aliquo modo aduentum, & præsentiam iudicis. Hanc conclusionem docent omnes Theologus. Elogio 4. dist. 48. & 49. quamvis non omnino eodem modo illam intelligent. Et obiectio factæ conuincunt, non omnia scripture testimonia in principio adducta satis esse ad hanc assertionem confirmandam. Prior igitur eius pars potissimum nititur testimonio Petri 2. Epist. cap. 3. vbi sic inquit, Ille tunc 2. Pet. 3 mundus aqua inundatus pergit: cœli autem, qui nunc sunt, & terra eodem verbo reposita sunt igni referuntur in diem iudicij, & perditionis impiorum hominum. Vbi ex antithesi diluviisque ad diluviū ignis, conflat, non metaphorice, sed proprie loqui de igne sensibili. Quod manifestius infra explicat, dicens, Elementa calore soluentur: tera autem, & quæ in ipsa sunt opera, exurentur. Et inferius, elementa ignis ardore tabescunt. In quo loco fundatur recepta veritas de igne conflagrationis in diei-

Disput. LVII.

Sectio I.

671

die iudicij futuro, ex sententia omnium antiquorum
Patrum, & Theologorum, quos infra referemus.

Ut vero rationem huius veritatis reddamus, si-
mulque posteriore conclusionis partem probe-
mus, oportet accedamus ad secundum punctum in
principio sectionis positum, scilicet, propter quem
finem futurus sit hic ignis in die iudicij. De qua re
variae sunt sententiae. Prima est, illum ignem futurum
esse, partim, ut breui interficiat homines, qui viui
re parientur in die iudicij, partim ut purget iustorum
maculas, si aliquis in eis inueniantur. Ita docet Anto.
4. p. tit. 14. 11. §. 3. Bonauen. sup. q. vltima, & alij Scho-
lastici infra citandi. Idemque videtur indicare Augu-
stin. lib. 50. homiliar. in 16. Luxta quam sententiam,
ignis hic non tantum antecedet venientem iudicem:
sed etiam mortem, & resurrectionem hominum.
Sed licet demonstrare non possumus, hanc senten-
tiam esse falsam, quia neque est impossibilis, nec re-
uelatum est non ita esse futurum: ostendere tamen
possumus, eam nullo fundamento hinc. Quia ad ho-
minum necem non erit ignis necessarius: nam con-
stat multis alijs modis posse Deum mortem eorum
hominum disponere. Præterea aliqui iusti morien-
tur, qui nulla indigebunt purgatione, quos non est
credibile viuos esse igne comburendos, vt Richar-
dus, & nunnilli ex Scolasticis distinctione 47. nota-
runt. Nam quod alij dixerunt diuinitus efficiendum
esse ut viui comburantur sine sensu dolore, qua fa-
cilitate dicitur, rei sci potest, quia est miraculum sine
fundamento confictum. Denique supra ostendi-
mus ex sententia omnium Patrum iustos qui viui in-
uenientur in die iudicij, non esse comburendos, ne-
que in cineres resoluidos. Rursum neq; ad purga-
tionem iustorum erit ille ignis necessarius. Partim
enim purgabuntur in hac vita per alias tribulatio-
nes, quae illo tempore maxime erunt, partim post
hanc vitam in ipso loco & igne purgatorij. Cum enim
prius morituri sint, etiam breuissima mora inter
mortem & resurrectionem sit futura, non manen-
bunt animæ separatae in hac vita, ut in illo igne pur-
gentur, sicut animæ iusta perfecte purgatae, statim
recipientur in colum, etiam pro illo modo tempore:
animæ vero damnatae descendant in infernum:
ita animæ purgandæ descendent in locum purgato-
rij. Hæc est enim ordinaria lex, à qua non est fau-
enda exceptio sine fundamento. Propter hunc ergo
finem non erit hic ignis necessarius, sed sufficiet i-
gnis purgatorij, de quo loquitur Aug. citato loco, &
clarissimi lib. de vera & falsa penit. c. 8. Neq; obstat quod
Anthonius dicit post iudicium non esse futurum ignem
purgatorij quoad finem purgandi: quia purgatio, de-
qua agimus, non subsequetur iudicium, sed pre-
cedet.

Secunda sententia est hunc ignem requiri ut pur-
getur ac purificetur mundus. Quæ sententia duo sub-
ponit. Primum est mundum esse purgandum per i-
gnem conflagrationem, quod est certissimum, sed nō
est à nobis tractandum vñque ad sequentem disputa-
tionem propter ea quæ dicemus. Alterum est hæc
purificationem & conflagrationem mundi facien-
dam esse ante iudicis aduentum, veletiam ante ho-
minum resurrectionem: ex quo recte concluditur
hunc ignem antecessum aduentum iudicis, imo
& sonitum tubæ excitantis homines ad iuicium.
Hanc sententiam indicat Beda li. de rat. tempo. c. 69.
clarissimi eam docet D. Th. in 4. d. 47. q. secunda, art. 3.
vbi Mag. candem sententiam tenet. Dur. q. 3. Pal. q. 1.
Matth. q. 2. Suppl. q. 2. ar. 3. Rich. ar. 2. quæst. 4. & 5.
Sotus dif. 48. quæst. 4. art. 1. & 2. Fundamentum eo-
rum est, quia mudi innovatio, hominumque resur-
rectionis simili futura est: sed mundi purgatio per ignem
antecedet innovationem mundi, quia est quædam
dispositio ad illam, ut infra dicemus: ergo antece-
der etiam hominum resurrectionem, & à fortiori
iudicium. Maior probatur, quia mundi innovatio-

A erit propter gloriofa corpora hominum, iuxta illud
ad Ro. 8. Ipse creature liberabitur à servitute corruptio-
næ in libertatem glorie filiorum Dei: ergo innovatio
mundi, & glorificatio hominum simul fieri: ergo &
resurreccio, quia iusti simul ac resurgent, habebunt
corpora gloriofa. ad Corinth. 15. Hæc sententia est
probabilis pricipue propter autoritatem tantorum
doctorum.

Nihilominus probabilius censeo hunc effectum
purgationis mundi non esse antecessum iudicij,
sed subsecutum potius, atque adeo ob hanc ratio-
nem non esse necessarium, ut ignis aliquis iudicis
aduentum præcedat. Quam sententiam tenet Bo-
nauen. in 4. d. 47. art. 2. quæst. 5. Sed (quod me ma-
xime mouet) est expressa Augustini 20. de Cinit. ca.
30. in fine, vnde cum numerasset omnia quæ futura
sunt in die iudicij, & ultimo loco mundi conflagra-
tionem, & renouationem posuisset, concludit his
verbis. *Quæ omnia quidem ventura esse credendum est, sed
quibus modis, & que ordine venturæ, magis tunc docebit
rerum experientia, quam nunc valet consequi ad perfectam
hominum intelligentiam.* Ex istimo tamen eo quo à me
commemorata sunt ordine esse venturæ. Respondet Scho-
lastici Augustinum opinando fuisse loquuntur. Sed
nec nos assertimus hoc esse certum, sed tāquam Au-
gusti opinionem & probabilitorem illam eligimus.
Neque Augustinus videatur in ea fuisse valde dubius, nam sepius in eo libro ea vñtitur, vt cap. 16. Ludi-
ciū (inquit) *hominibus, tunc figura huius mundi, mun-
danorum ignium conflagratione præterebit, sicut factum est
mundanarum aquarum inundatione diluvij.* Et cap. 18.
Querat, inquit, aliquis. Si post factum iudicium mundus
iste ardebit, antequam pro illo celum novum, & terra no-
va reponantur, eo ipso tempore conflagrationis eius, ubi
erunt sancti? Et responderet, vel futuros esse in superio-
ribus locis ad quæ ignis non pertinet: vel etiam si il-
luc perueniat, talia esse futura sanctorum corpora,
vt ab eo lœdi nequeant. Augustinum in omnibus se-
cutus est Julianus Pomerius lib. 3. Pronost. cap. 46. &
sequentibus. Idem docet Anselm. in Elucidar. vbi sic
ait, *Peracto iudicio diabolus cum omnibus impiis in sta-
gnum ignis ardenti precipitatibus Christus vero cum spon-
sa sua, id est omnibus electis cum triumphali gloria in cui-
tatem Patris sui celestem Ierusalem reueretur.* Et infra
inquit, *Quid postea de mundo erit?* Et responderet conflag-
rabit. Eandem sententiam indicat Prosper in Di-
mid. temp. cap. 19. & 20. Nam prius iudicium, post ea
ponit ignem conflagrationis. Coniectare vero sunt
prima, quia ignis conflagrationis, etiam iuxta auto-
res primæ sententiae, duraturus est, & habiturus aliquem
effectum post iudicium: ergo non est credibile
venturum totum illum ignem ante iudicem, &
duraturum quamdiu iudicium durabit. Nam iux-
ta communem sententiam ille ignis replebit to-
tum mundum & ascendet super omnes montes: er-
go oportebit, vel omnes iudicandos esse intra illum
ignem, ve explicari non potest sine multis miracu-
lis vbi nam toto illo tempore futurus sit. Secunda
quia omnes Theologi dicunt, mundum esse purgan-
dum, quia est veluti feedatum peccatis hominum
sed, cum ante iudicium finitum damnavi homines
futuri sint in hoc mundo, sua presentia, suisque bla-
phemis illum iterum foedabunt ergo donec pro-
fus sint ab hoc mundo pulsi, nondum est opportu-
num tempus purgandi illum. Neque etiam ex parte
beatorum est necesse vel opportunitas, quia non
est necesse vt in ipso momento resurrectionis ante
auditanam sententiam consecuti sint glorie statum
quo ad omnia accidentalia intrinsecæ, & extrinsecæ.
Quia nec Christus Dominus hoc est in sua resur-
rectione omni ex parte consequitus: neque enim
statim est propter illum totus mundus renova-
tus, quamvis magis hoc ei sit debitum quam omni-
bus hominibus. Satis ergo est ut omnes iusti in
sua resurrectione consequantur intrinsecam glo-
riam

riam corporis & animæ: & quod reliqua extrinsecā A paulo post debito ordine, opportunoque tempore eis conferantur. Et hoc amplius patebit ex dispu. se- quente. Ex hoc ergo capite non est necessarium, vt ignis antecedat.

Tertia sententia est, finem huius ignis esse ad probandos, vel purgandos homines iam resuscitatos, & bonos à malis discernendos. Hæc sententia fuit aliquorum antiquorum, Laetantij libro 7. cap. 21. vbi cum dixisset, omnes iniquos in resurrectione esse igni tradendos, subdit, Sed & iustos cum iudicauerit Deus etiam igne eos examinabit. Tam quorum peccata vel numero, vel pondere praualuerint, perstringentur igni, atque comburentur: quos autem plena sufficiat, & maturas virtutum inservient, ignem illum non sentient. Habent enim aliquid in se Dei, quod vim flammæ repellat, acregitat. Tanta vis est innocentia, vt ab ea ignis illrecedat innoxius, qui accipiet a Deo hanc potestatem, vt impios vrat, iusto obtemperet. Et Origen, homil. 4. in Lucam explicans illa verba, Postquam impleti sunt dies purgationis Marie, ita inquit, Ego puto, quod & post resurrectionem ex mortuis inde gemitus sacramento eluenies nos, & que purgante. Nemo enim ab igne sordibus resurgere poterit, Vnde de homil. 3. in Psalm. 36. Vi ego inquit, arbitror, omnes nos venire necesse est ad illum ignem; etiam si Paulus sit aliquis, vel Petrus, veniet tamen ad illum ignem: sed illi tales audiunt, etiam si per ignem transfas, flamma non adiaret te. Si vero aliquis, similius mei, peccator sit, veniet quidem ad ignem illum, sicut Petrus, & Paulus, sed non sic transierit sicut Petrus, & Paulus. Eandem doctrinam habet libr. 8. in Epist. ad Rom. sub fin. Verum est in his duabus posterioribus locis non loqui aperte Origenem de igne conflagrationis, sed absolute de igne quo puniuntur, & purgantur peccata. Idem tamen Orig. homil. 13. in Ierem. Si quis, inquit, in seconde resurrectione seruatur, iste peccatore est, qui ignis indiger baptismo, qui combustione purgatur, vi quidquid habuerit lignorum, fani, & stipulas, ignis consummat. Sed in hoc etiam loco videtur alludere Origenes ad errorem suum, quod omnia peccata tandem per ignem purgantur. Cesarius vero Arelat. homil. in id 1. ad Corinth. 3. Saluus eris, si quis per ignem, dicit, & vsque ad diem iudicij aliquorum iustorum peccata non fuerint plene purgata, post resurrectionem esse igne purganda. Ambros. etiam enat. in Psalm. 36. circa id. Gladius eorum in rebus in corda ipsorum, dicit, omnes nosigne examinandos, & videatur loqui de die iudicij, nam adducit illud Malach. 3. Quis sustinebit diem adueniens eius? Ipse enim quasi ignis consfans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & subdit, Ignis purgabuntur filii Leui, igne Ezechiel, igne Daniel. Sed igitur, est per ignem examinabantur, dicunt tamen, Transiimus per ignem, & aquam. Alij in igne remanebunt, &c. Similia repetit serm. 5. & 20. in Psalm. 118. Hilar. etiam Psalm. 118. Orationario tertio in principio, inter alia remedia ad purgandas animas ponit ignem iudicij, quo Deus nos decoquet. Et inferus circa illa verba, Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore, at. An cum ex omniorum verbo rationem simus praefituti, dem iudicium concupiscentium, in quo subiecta sunt gravia illa expianda a peccatis anima & supplicia. Ruris Glossa interlinealis in id Daniel. 7. Thronus eius flammæ igne (inquit) ut malos puniat, bonos purget: & Glossa ordinaria, Ut peccatores peccatorum magnitudinem pertineant, & iusti saluentur, sic tamen quasi per ignem Quæ verba sumpta sunt ex commentatori Hieronymi, qui etiam obscure loquitur lib. 3. in Amos circa illud cap. 7. Ecce vocabilis ignem ad iudicium: & super Psalm. 98. & 103. si tamen eius sunt illi commentarii. Denique Ecclesia in officio defunctorum sepe repetit, Iudicaturum seculum per ignem, quia nimis omnes sunt per ignem examinandi, & purgandi. Atque ita iuxta hanc sententiam necesse est, vt ignis antecedat iudicium, tanquam instrumentum Diui, nō iustitiae.

Aug. 21.

Hilar.
Psalm. 118.Hieron.
Amos 7.

Dan. 7.

Gloss. Ordin.

Artic. VI.

Verumtamen hæc sententia proprie intellecta manifestum errorem continet, nisi pie explicetur. Nam in primis afferere omnes iustos purgandos esse per ignem, prius quam ad Beatitudinem perueniant, est hereticum contra aperta dogmata fidei. Primum, de ijs, qui in hac vita nunquam peccaverunt ventraliter, & gratiam sunt assequunt, vt sunt beatæ Virgo, & infantes, qui suscepto lauacro regenerationis moriuntur. Secundum, de Martyribus, quibus peccata remittuntur, quoad culpam & poenam & idem est de omnib. baptizatis, si statim moriantur. Et de alijs etiam certo constat, posse in hac vita perfecte satisfacere: afferere autem neminem id facere temerarium est, & sine fundamento. Tertium, quia Paul. 1. ad Corin. 13. aliquos dicit aluari per ignem, qui edificant lignum, fœnum, & stipulas: nō vero eos, qui edificant aurum, argentinum, & lapides preciosos, vt recte exponit Augustinus Psalm. 37. & tradit Hieronymus lib. 2. contra Iouianum, & definit Concil. Florentin. sess. ultima. Negue contra hoc inueniens aliquod fundamentum contrari erroris. Quod si non sit sermo de omnibus Sanctis absolute: sed de omnibus illis, qui purgatione indigent, sicut etiam non potuit praedicta sententia, nisi ex alio damnato errore oriri. Qui enim opinantur, animas hominum non iudicari in morte, nec premium, aut poenam recipere, sed reseruari in abdito receptaculo, usque ad iudicium viuensale, consequenter dicunt, sicut non accipiunt homines ultimum premium, vel poenam: ita neque etiam purgari, donec sint facta generalis resurrectio, & iudicium: ex quo satis consequenter dicere potuerunt, purgandos esse homines igne conflagrationis. Atq; hoc modo procedit Laetantij citato loco. Reliqui enim non tam aperte rem explicarunt. At vero supposita fidei sententia, animas singulorum hominum statim in morte iudicari, & condignam poenam, aut premium recipere (præmissa purgatione, si illa indigent) necessario sequitur, post resurrectionem, nullam esse futuram hominum purgationem. Quia damnati nunquam purgabuntur, sed perpetuo puniuntur, vt contra Orig. late tractat Aug. 21. de C. uit. c. 27. Iusti vero nihil nisi purgandum habebunt. Tum quia iam penas debitas in purgatorio persolverunt, & Deus non iudicabit in dissum. Tum etiam, quia cum iam sint facta, necesse est, vt sine omnino mundi, quia nihil coquinatum introibit in celestem ciuitatem. Et iam non sunt capaces doloris, & tristitia. Et ita hec veritas eidem sequitur ex principiis fidei, loquendo generatio de Sanctis hominibus. Illud vero, quod specialiter indicabat Cesarius, fieri posse, vt tempore generalis resurrectionis, aliquæ inueniantur animæ iustæ, non plene purgata, quæ prius suis corporibus vniuantur in resurrectione, quam beatæ hant, & ideo purgari possint corpore, & animo per hunc ignem: hoc (inquam) non videtur tam clare repugnans praedictis principiis fidei. Nihilominus omnino falsum, atque erroneum censendum est. Quia teste Paulo 1. ad Cor. 15. duo tantum sunt ordines resurgentium, vnius iniquorum, qui resurgent quidam, simul rapientur cum illis in nibus obviis Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus. Ergo nulli erunt iusti post resurrectionem purgandi, sed omnes in corpore, gloriose resurgent. Et hic est communis consensus Catholicorum omnium. Neq; est quod timeamus, ne in puncto resurrectionis sint aliquæ animæ iustæ nō dum perfecte purgata. Diuinæ namq; prouidentia & facilimū erit, omnia ita disponere, & talem purgationis modū, aut poenam mensuram singulis accommodare, vt omnium pur-

Disput. VII.

August.

Obiectio.

Responsio.

*Ignis Christi
sum iudicet
processus
quem sit
fecundum ha-
bitus.*

Psalm. 49.

2. Thess. 1.

Sectio I. 673

gatio conuenienti tempore, ad generalem resurrectionem definito, perfecta sit. Alioqui eodem modo dici posset, aliquos esse post generale iudicium purgandos, quod est omnino falsum, vt docet Aug. 21. de Ciuit. c. 16. Probatur sequela, nam fieri poterit, vt eo tempore non sit perfecta purgatio. Vel certe fingere quis poterit, inter generalem resurrectionem, & iudicium longum tempus esse futurum, vt prius hominum purgatio posit absoluiri. Quod si quis dicat, Deum esse prouisum, vt breve tempus ad hoc sufficiat, multo melius dicet Deum prouisum, vt nullum tempus sit ad hoc necessarium, sed ut omnis purgatio ante resurrectionem, perfecta sit.

Dices: Cum homo animo, & corpore constans peccata committat, cur non etiam in corpore, & animo purgandus erit? Aut saltem, quod est incommodum, vt hic purgationis modus in aliquibus locum habeat? Respondeatur, rotam rationem culpae, & offendit diuinæ in anima existere: corpus vero solum esse organum, quo anima vivitur, & ideo perferat purgationem in sola anima fieri, vel potius consummari. Semper enim necesse est, vt satisfactio pro culpa commissa in corpore incipiat, & ab ipso homine adhuc in carne viente fiat, saltem per contritionem, & dolorem, atque ita semper corporis aliqua pena afficitur: & ipsa etiam mors, imo & corruptio, qua post illam sequitur, quadam est peccati pena. Igitur (siquid reliquum est) in anima ipsa expiari potest, que nobilissima est pars hominis, & precipua causa peccati. Noluit autem Deus aliquid purgandum post resurrectionem referari. Quia, aut id futurum erat in omnibus iustis, & hoc non expediebat: tum quia non omnes indigent tanto tempore, vt purgantur: tum etiam, quia alias priuandi essent beatitudine vñque ad resurrectionem, quia non essent antea plene purgati. Vel futurum tatum erat in aliquibus, & hoc etiam non expediebat: tum quia non erat maior ratio de quibusdam, quam de aliis: neque erat maior necessitas, vt explicatum iam est. Tum etiam, quia fuit expediens, vt generalis resurrectione in omnibus esset eiusdem rationis, & vel terminus ultimus, & immutabilis viatorum hominum. Relinquitur ergo, vt neque propter hunc finem, vel effectum sit necessarius ignis, qui aduentum iudicis antecedat. Quomodo autem pie possint explicari sancti præsertim Ambros. Hieron. & Hilar. statim dicemus.

Quarta igitur sententia est, venturum esse ignem ante faciem iudicis venientis ad generale iudicium ut statim terreat damnatos, eosque punire incipiat. Sicut enim corpora beatorum statim, ac resurgent, incipient frui dotibus gloriofis, attollique ad coelestia cum Christo: ita è contrario damnati statim incipient pœnam sensus, etiam in corporibus experiiri, & ab igne detineri, & cruciari: & ideo necesse est, vt ante iudicem ignis adueniat, qui saltem eum locum occupet, in quo erunt corpora damnatorum. Et hoc sensu existimo, hanc sententiam esse valde probabilem, & scriptura consentaneam propter duo præsertim testimonia. Prius est illud Psalm. 49. Deus manifeste venit, Deus noster, & non filebit. Ignis in conjecture exardeget, & in circuitu eius tempes valet. Nam hic Psalmus iuxta communiorē expositionem ad literam de adventu Christi ad iudicium intelligitur, & potest propriè de igne intelligi, imo nisi ita exponatur, non potest commode declarari quomodo ignis ille antecessurus sit. Præterea verbum illud, Exardeget, & quod postea sequitur, tempes valida, satis indicant sermonem esse de verogna sensibili. Alterum testimonium est Paul. 2. ad Thessal. 1. In reuelatione Domini Iesu de celo, cum angelis virtutis eius in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non nouerunt eum. Ex quo loco simul etiam videatur probari, & hunc ignem esse futurum, & ad quent finem: nimur ad terrorem, & vindictam malorum: non

Fr. Suarez. tom. 2.

A verò ad iustos interficiendos, vel purgandos. Et videtur allusisse Paul. ad locum citatum ex Psalm. 99. Psalm. 99. Ignis ante ipsum procedet, & inflammabit in circuitu inimicorum eius. Quod etiam testimonium cōtempnendum non est. Nam licet alium possit fortasse habere sensum: tamen de secundo Christi aduentu videtur illud citasse Paul. ad Heb. 1. Præterea cum cetera scriptura testimonia possint hoc modo facile intelligi, & in eo nullum sit inconveniens: sed per se potius sit valde credibilis, rationique consentaneus, nulla ratione negandus videtur. Adde, sic quoque optime intelligi illa verba Ecclesiae. Qui venturus est indicare sacram per ignem: & omnes alii Sanctorum locutiones huic sententiae fauent, & si in aliquibus est illa difficultas, iuxta eandem conuenienter potest expeditiri, vt statim dicam. Signum ergo est, esse veram.

B Ex hac igitur resolutione intelligitur: Primo. Sanctorum quomodo explicari possint sancti Patres, præsertim modo igne Ambrosius, Hieronymus & Hilarius, cum interdum probari dicunt, & omnes iustos per ignem esse purgandos, & rite canitur. aut probandos, vel examinando. Si enim in omnī rigore, & proprietate hęc verba exponantur, aliud est probari igne, aliud purgari. Nam Probari, solum significat per actionem, & quasi testimonium ignis ostendi aliquis innocentiam, & sanctitatem. Quomodo dici possunt probati per ignem tres pueri Babylone: quia in camino ignis eorum fides, & religio probata est, quamvis ipsi purgati non fuerint, iuxta illum Psalm. 16: Ignis me examinasti, & non est inventa in me Psalm. 16: iniquitas. Purgari autem propriè significat purificari, & mundari, & ideo in rigore supponit maculam in eo, qui purgatur. Sancti ergo quidquid sit de Laftan. & Origen. non sentiunt omnes sanctos esse purgandos, sed interdum significant, esse probandos per ignem iudicij, quod potest intelligi, quasi negatiue, quia ignis ille crucians damnos, & sanctos non attingens, eorum sanctitatem & iustitiam quasi probabit, & contestabitur. Quid si interdum de purgatione loquantur, neque absolute de omnibus Sanctis loquuntur, sed de iis, qui purgatione indigebunt, neque de igne conflagrationis: sed de igne, quo purgantur peccata: imo neque de iudicio vniuersali, sed absolute de iudicio diuino. Quomodo loquitur aperte Hilari loco citato, & Basilius in 4. cap. illa circa illa verba, Expurgabit Ierusalem in die iudicij: & cap. 9. circa illa verba, Indignatione Domini subvera est terra: & Hieron. Sophon. 1. circa illa verba, Vox dei Domini amara, quæ dicit, posse referri & ad consummationem mundi, & ad vniuersalique exitum vita, & subdit, eam diem dicit, amaram, quia etiam sancti, quamvis saluentur, sed tamen, sic quasi per ignem, vbi nec generaliter de omnibus sanctis loquitur, nec de igne conflagrationis, sed angustiar, & tribulationis, ut statim explicat. Atque eodem modo Augustinus lib. 9. contra Julian. cap. 5. dicit, nulla peccata remitti in regno seu resurrectione (vt prius explicauerat:) aliqua vero remitti in iudicio nouissimo: quod necesse est, intelligi de iudicio particulari.

C Secundo in superiori sententia intelligitur, quo tempore, seu ordine antecessurus sit ignis vniuersalis iudicium. Quatuor enim dicendi modi ex dictis colligi possunt. Primus, futurum illum ignem post peractum iudicium, & nullo modo præuenturum iudicem. Sed quamvis omnes autores doceant, duraturum illum ignem usque ad peractum iudicium; tamen nullus negat, quin aliquo modo sit etiam iudicium antecessurus. Et ideo contraria sententia nullo modo probanda est, præsertim cum non sit consentanea scripturis. Secundus modus est, venturum illum ignem ante generalem mortem hominum. Et hunc tenet aperte Laftan, lib. 7. ca. 19. vbi etiam ante mortem Antichristi dicit, venturum Laftan. hunc ignem, quod singulare est, & sine fundamento

LII confi-

confictum, sicut pleraque alia, quæ in eod. c. scribit, A Alter vero sequuntur hunc modum multi ex Scholasticis, ut supra vidimus. Tertius modus est, venturum, hunc ignem post mortem omnium hominum ante generalē resurrectionem: in tanta vero magnitudine, ut mundum vniuersum repleat, vt illum purgare possit. Sed hi duo modi nobis non sunt probati. Quartus est, ut statim post resurrectionem hominum niteratur hic ignis, non tamen in tanta quantitate, sed in ea, quæ sufficiat ad inuoluendos homines dominatos, & occupandum totum locum, in quo ipsi ferint: & hic modus nobis probatur propter ea, quæ diximus. Vnde consequenter dicendum est, hunc ignem in ea quantitate, loco & aetate permansurum quādū durauerit iudicium: eo vero finito multiplicandum esse, & augendum, ut vniuersum mundum possit amburere. De quo infra dictū sumus.

*Ignis Christi
sum iudice
præcessurum,
cuius natu
ra sit, & ori
ginis*

Laetan.

Auguſt.

*Matth. 24.
Signum cruci
in die iudicii
apparietur.*

Clyſof.

Hieron.

Hilar.

Beda.

Leo Papa.

Auguſt.

Heb 6.

Terrio colligitur ex dictis resolutio ultimæ dubitationis in principio huius sectionis positz, scilicet cuius naturæ, & originis futurus sit huiusmodi ignis. Erit enim eiusdem naturæ cum igne inferni. Nam ad eundem effectum mittetur, & assumetur ut instrumentum diuinæ iustitiae. Vnde sicut ignis inferni corporeus est, eiusdemque rationis cum elementari, iuxta receptam fidei sententiam, quæ alio loco demonstranda est: ita non est dubium, quin hic ignis elementaris futurus sit. Quin potius aliqui existimant, ignem illum ab ipso inferno esse diuina virtute reuocandum. Sed multo verisimilius est (quod Laetan. supra dicit) è superiori regione dimittendū. Id enim magis significant Scripturae, & ad representandam diuinam iustitiam, & terrorem, ac iram aduenientis iudicis multo magis est consentaneum. Et quamvis verum sit (quod August. ait 20. de Ciuit. ca. 16.) neminem posse scire, vnde generandus sit hic ignis: facile tamen intelligi potest, esse diuina virtute procreandum, vbi conuenientius fuerit, vel applicando actiuia passiuia, vel solo Christi imperio, ut iterum latius dicemus dis. sequenti, agentes de igne conflagrationis.

S E C T I O N I I .

Vtrum signum Crucis præcessurum sit iudicem tanquam proprium eius vexillum.

*Q*væstio haec orta est ex verbis illis Christi Domini Matthæi 24. Tunc parabit signum Filii hominum in celo, & runc plangent omnes tribus terra, & videbunt Filium hominum venientem in nubibus celo. Hoc enim signum nullum aliud esse futurum, quam crucem Christi, omnes Patres summa confidencie docent expentes hæc loca, Chrysostomus & Graci, Hieronymus, Hilarius, Beda, omnesque Latini. Idem Chrysost. optime homil. de cruce, & latrone, cuius sententiam refert, & probat Leo magnus epistola 97. ad Leonem Augustum. Idem Autor imperfecti in Matth. homilia 49. Hilarius etiam lib. 3. de Trinitat. & Augustinus late, atque eleganter ferm. 103. de tempore. Ac denique Ecclesia canit. Hoc signum erit in celo cum Dominus ad iudicandum venerit, & ex verbis Christi id factis colligitur. Quia nullum aliud potest per antonomasiā dici signum Christi, ut enim ait Cyril. Ierosol. lym. cap. 15. Signum verum & proprium Christi est crux. Apparebit autem tunc hoc signum (vt August. ait) Vt agnoscant consilium iniquitatis, qui Dominum maiestatum crucifixerunt. Quia vero (vt Paul. ait) omnes qui mortaliter peccant, terum (quod in se est) Christum crucifigunt, ideo apparebit etiam hoc signum ad arguendos, & confundendos omnes peccatores, & id eo post illud signum subiungit Christus, Tunc planè omnes tribus terra, Videntes (ait August.) accusatores suum, id est ipsam crux, & in ipso argente cognoscens peccatum suum. Sero, & frustria fatebuntur impliant.

Artic. VI.

A *excitatem. Apparebit denique hoc signum ad consolationem, & gaudium iustorum. Videntes enim lignum, quo sunt redempti, summa consolatione, & gaudio afficiuntur. Quia (vt Cyprianus dixit sermo de nativitate) Non timetur mortuus periculum, ubi tantæ reverentie confutatur signum. Hac ergo veritate supposita, tria nobis explicanda sunt. Primum, quæ & qualis futura sit illa crux. Secundum, quando sit apparitura. Tertium, quomodo deferenda sit ante iudicem, & an cum illa, alia etiam passionis insignia ferenda sint.*

Circa primum aliqui existimant, crucem illam, & qua Christus peperit, fore in die iudicij reformatam (collectis, atque inter se compatis particulis omnibus, quæ per vniuersum mundum diffusae sunt) in coelique leuandam, & coram Christo ad iudicium veniente deferendam. Ita sentit Waldens. V. Waldens. Chrysost. tom. 3. de sacramentalib. tit. 2. o.c. 168. & existimat esse sententiam Chrysost. dict. hom. de cruce, & latrone, vbi sic ait: Crucem solam non reliquit in terra, sed secum eam levabat ad celum, & ideo cum ipsa veniet, cum ipsa secundam gloriosam suam praesentiam faciet. Afferri etiam potest pro hac sententia S. Ephrem. lib. de vera pœnit. c. 4. vbi agens de iudicio sicut inquit. Videbimus præfationem, ac viuiscam crucem in celo lucentem, omnesque fines orbis terra ultra Solis claritatem illustrari. Vbi vero viderint omnes regnum iustum, ac tremendum sceptrum in celo reuelari, iam tunc agnoscent singuli continuo ipsum quoque Regem reuelandum, qui in illo clavis affixus est, iudicavit etiam Sybill. hoc Sybill. lib. 6. in fine, his carminibus:

O lignum felix, in quo Deus ipse peperit,
Nec terra capit, sed coli tecla videbis
Cum renouata Dei facies ignita micabit.

Hæc sententia impugnat à quibusdam Scholasticis hoc argumento: quoniam post diem iudicij omnia mixta, præter hominem resolua sunt in elementa. Sed hæc ratio parui momenti est, tum quia eo tempore quo crux apparebit, non dum erit facta omnium mortuorum resolutio: tum etiam quia, etiam si alia mixta essent resoluta, facile posset Deus illud pretiosum lignum conseruare. Imo non desunt qui existimant perpetuo esse in celis conseruandum, veluti immutatum ad statum incorruptibilitatis corporum gloriosorum, eo quod speciali modo fuerit nostra redemptoris instrumentum, & altare, in quo Christus seipsum in sacrificio obtulit. Hæc igitur opinio nullo argumento efficaciter convinci potest fallitatis, sed solum incertitudinis. Quia nequit sufficienti autoritate fundari, nam Scriptura, & Ecclesia solum dicit, signum crucis futurum in celo: quamvis autem ipsa Crux, in qua Christus peperit, possit dici signum Crucis, quia habet Crucis figuram: tamen ex vi illorum verborum solum potest colligi figuram Crucis in aere apparitum, ex aere lucido, veligne formatum. Præterea Sancti docent illam crux futuram esse conspicuum vniuerso orbis: & Augustinus ait cantum futuram esse illius Crucis claritatem, ut in conspectu eius neque Luna nec Sol possit apparere. At vero sola Crux lignea Christi nimis est exigua, ut possit & ab omnibus videri, & tam ingentem splendorē emittere, omnesque fines terræ ultra Solis claritatem illustrare, vt S. Ephrem supra dixit, & ideo Hippolyt. Martyr. dicta orat de consummatione mundi, Orietur (inquit) ab Oriente ad Occidentem usque signum Crucis superantis splendorem Solis, denuntians aduentum & apparitionem iudicij. Quapropter alii existimant probabilius, non ipsum lignum Crucis, sed solum signum ex aere formatum esse apparitum: Quam sententiam tener expresse Anselmi in Elucid. Antonin. 4. p. tit. 24. c. 11. §. 5. Eamque attribuit D. Thomas, qui hoc insinuat in 4. dist. 48. q. articul. 2. ad 2. & opit. 2. capit. 142. Et eadem amplectuntur Abulensis, Ianseniæ, & alii expostores,

*qua, qualia
in die iudicij appari-*

*Anselm.
Abulensi.
Antonini.
Ianseniæ.*

Disput. LVII.

fitores, Matthaei 24. Quocirca hæc sententia videtur antiquis Patribus conformior, & facilior, ne sine sufficieente fundamento miracula multiplicemus.

Circa secundum quidam existimant crucem apparitaram multis diebus ante aduentum iudicis, scilicet paulo post mortem Antichristi, quando Sol obscurabitur, & Luna dabit lumen suum. Et probari potest, quia Matth. 24. hæc omnia simul, statim post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum; & stelle cadent ex celo, & virtutes celorum commouebuntur, & tunc parebit signum filii hominis in celo. Et postea subiungitur, Et mittet Angelos cum tuba, & voce magna, &c. ergo illa omnia simul accidunt ante conuocationem ad iudicium. Vnde Clemens. Papalibro 7. constitut. capite 3. hunc ordinem ponit, Iesu interficiet impium spiritu oris sui, tunc apparet signum filii hominis, deinde sonus tuba excitabitur per Archangelum, interea mortui ad vitam redibunt, & tunc veniet Dominus. Et congruentia adhiberi potest, quias

ut ait Hippol. de consum. mundi. Antichristus prohibebit fideles ut signo crucis, & inebet uti charactere suo: ideoque post mortem eius statim apparet Crux: tum in signum victoriae Christi aduersus Antichristum: tum etiam ut homines resipiscant, & abiecti Antichristi charactere vexillum crucis sequantur. Nihilominus alij probabilitis credunt crucem non apparitaram vsque ad ipsum iudicij diem, quando index incipiet apparere. Ita Anselm. in Elucid. vbi Christi aduentum ad iudicium, sic describit. Sicut Imperator ingressurus ciuitatem, corona eius & alia insignia praferuntur, per quæ aduentus eius cognoscitur: ita Christus in ea forma qua ascensit, cum ordinibus omnibus Angelorum ad iudicium veniens, angeli crucem eius ferentes praebunt. At quod idem sentiunt omnes, qui hanc crucis apparitionem ita describunt, ut dicant esse deferendam ante conspectum Christi descendentes. Sic autem de illa scribunt Ephrem, Cyril, Ierosolymitanus, Chrysostomus, & Augustinus locis citatis. Et Julian. Pomer. libr. 3. Prognostic. ca. 5. vbi eodem fere exemplo virut quo Anselmus, dicens angelos praefessuros Christum, signum illud triumphale, crucis vexillum sublimibus humeris praferentes. Præterea quod crux permansura sit in aere visibilis, quamdiu iudicium durauerit, docent omnes supra dicti Patres, qui de hoc mysterio scribunt. Et est per se verissime. Quia eo maxime tempore necessarius erit aspectus ipsius ad ostensionem diuinæ iustitiae, & gratiae, & ad confusionem hostium Christi, & ottinum hominum peccatorum: ergo verisimilius est signum crucis apparitum in ipso die iudicij: Atq[ue] hæc posterior pars mihi magis probatur: & saltem existimo non esse negandum. Cum crucis signum in ipso Christi aduento visibiliter apparitum sit, eius quoq[ue] visibilem præsentiam duraturam, donec iudicium finiat: hoc enim aperte docent omnes sancti, & est magis consentaneum rationi, & fini huius apparitionis. An vero etiam sit apparitum signum crucis ante resurrectionem post Antichristi mortem incertum est, nam ex ordine enarrationis Euangelica, vt supra dixi, nihil certi haberi potest. Quod si ex illa aliquid colligi potest, solum est: statim post signum Crucis videndum esse Christum venientem in nubibus celi, & maiestate.

Apparitio Crucis quo modo futura

Ex ijs facile definiri potest, quod tertio loco est propositum, scilicet quo modo futura sit hæc apparitio crucis. Tribus enim modis intelligi potest: primo, vt appareat in aere, ibitq[ue] immobilis perseveret in loco aliquo, vbi ab omnibus ad iudicium congregatis conspici poscit. Secundo, vt figuratur ab Angelo tanquam vexillum quod præcedit iudicem. Tertio, vt prius appareat in aere: postea vero ab Angelo aliquo assumatur: & deferatur ante iudicem: omnes enim hi modi possiles sunt, & non est reuelatum quo re ipsa futurum sit: Secundus tamen

Sectio II. & III.

657

A videtur frequentius explicatus a S. Patri. qui solum conjectura, & probabili consideratione ducuntur.

Inquiri ergo potest, an simul cum cruce ostendenda sint, & deferenda alia passionis insignia. Nam D. Thom. dicto opuse. cap. 244. dicit, Veniente Domino ad Viguer.

iudicium, signum crucis, & alia passionis insignia demonstrabuntur. Vnde refert Viguer. ca. 21. §. 2. ver. 6. quo-

rundani sententiam assertum omnia signa passionis esse deferenda ab angelis praewentibus Christum.

Sed hæc quæ neque in Scriptura, neque in Patribus fundata sunt, non sunt à nobis affirmanda: Si quis autem dicto modo considerare ea voluerit: si ne errore vel temeritate id facere poterit: nam licet reuelatum non sit, non est tamen contrarium reuelatis, neque aliquid minus decens, aut rationi contrarium continet.

SECTIO III.

Qua gloria, & maiestate desponsurus sit Christus ad iudicium.

Diximus in superioribus futurum esse secundum Christi aduentum in gloria, & maiestate: hoc ergo loco explicandum est, qualis futurus sit huius aduentus splendor, & ornatus, & in primis supponendum est non esse sermonem de gloria intrinseca ipsius Christi descendenter: certum est enim hanc gloriam non futuram maiorem vel minorem eo die in animo, vel corpore Christi quam nunc sit. Qualis enim ascendet, & qualis ad dexteram Petris sedet, eo die descenderet, iuxta illud Actor. i. Hic Iesus qui assumptus est à vobis in celum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum ētiam in celum. Erratio est manifesta, quia sicut beatitudine animi essentialis immutabilis est, ita etiam claritas, & alia dōtes glorie, quæ corpori comunicantur, immutabiles sunt. Veniet igitur Christus cum eadem gloria animi & corporis quam in celo habet: de qua nihil hoc loco addendum superest, sed solum de exteriori gloria apparatu, & exterius signis maiestatis, quæ in aduentu suo exhibebit, quæ variis modis in scriptura sacra propounderuntur, Matth. 24. Videbunt filium hominis venientem Matth. 24. in nubibus celi cum virtute multa, & maiestate, & cap. 25. 25. & 27. Cum venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angelos cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis sue, & cap. 26. Videbitu filium hominis sedentem a dextra virtutis Dei, & venientem in nubibus celi. Ex quibus plures circumstantiae colligi possunt, quibus maiestas & gloria eius aduentus declaratur.

Prima est, quod veniet in nubibus celi cum virtute Christus in multa, quæ verba proprie intelligi possunt, nam ad ostendendam claritatem Christi diuina virtute cōli cum virgabuntur ex aere crassiori, vel ex vaporibus: aut tunc multa aliis exhalationibus terra nubes ita dispositæ, ut ex ad indicant fulgore & claritate corporis Christi, admirabilis dum venturum aspectus in eis fiat, qui sanctos mirum in rūs.

E circa non est quod immoremur in explicanda causa efficienti, vel finali harum nubium. Quam rem latet tractat Sotus distinctione 47. q. 2. art. 1. vbi probat has nubes non esse congregandas per causas naturales, cum iam tunc motus celorum non sit futurus. Sed hæc ratio rem incertam assumit, nam fortasse motus celorum non cessabunt, donec sit finitum iudicium. Nihilominus tamen verissimum est has nubes non esse per solas causas naturales formandas: quia nec finis eartum pertinet ad ordinem naturæ, nec facile fingi poterunt naturales causæ, quæ illas possint efficere in tali quantitate, dispositione, & figura, quæ ad repræsentandam Christi gloriam necessaria fit. Fient ergo imperio Christi, & fortasse angelorum ministerio: sicut in baptismo, transfiguratione, & ascensione nubes diuinitus formate sunt. Ratio autem ob quam Christus veniet in nubibus, non est ut eis fulciatur, tanquam vehiculo aliquo (non enim illo indiget), ut supra diximus de ascensione

Hippol.

Ephrem.
Cyril.
Julian.

Fr. Suarez. Tom. 2.

LII 2 agen-

agentes) sed solum, ut in eis melius fulgeat & splendeat claritas eius, & in eis appareat veluti thronus quidam, in quo Christus tanquam triumphali curru ineuctus descendat. Addit vero Sotus, quod per has interpositas nubes teperabit claritas corporis Christi, ut eius humanitas à damnatis videriqueat. Sed hoc etiam non est necessarium. Quia cum claritas corporis gloriose non necessitate, sed pro mensura voluntatis imprimat speciem sui, nullo indiget temperamento. Tantum enim immutabit visum, quantum Christus voluerit videri. Solum ergo deseruent haec nubes ad maiorem quandam externum splendorem, & maiestatis significationem. Habent enim illae quandam naturam, & aspectum ad hoc valde accommodatum. Propter quod apparitiones Dei illustriores in nubibus factae narrantur in scriptura, & specialiter de Christo dicitur Danielis scriptio. Ecce in nubibus exili quasi filius hominis veniebat. Quod autem dicitur venturus Christus in virtute multa, significare videtur, venturum ipsum exhibentem multa signa omnipotentiae, supremiq; dominii, qualia erunt angelica tuba, & præsertim illa, qua excitabuntur, & conuocabuntur homines ad iudicium: rursus terræ motus, tonitrua, & similia, quæ Deus exhibere solet maiestatis, & virtutis signa, iuxta illud, Dominum formidabunt aduersari eius, & super ipsos in celo tonabunt. Dominus iudicabit fines terra. Legem Clem. lib. 7. constit. c. 33.

Secunda circumstantia est, quod venient omnes angelii cum eo. Quæ etiam est in omni proprietate intelligenda. Nullus enim Angelorum deerit, qui non comitetur Christum, eique assistat, vel ministret in iudicio. Quod notant Hippol. Anselm. & alij, locis citatis. Quia sermo scriptura vniuersalis est, & nulla est ratio excipiendi aliquem. Vnde Dan. 7. postquam throni potest sunt ad iudicium ferendum, subiungitur, Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assisterebant ei. Quibus verbis significata est tota angelorum multitudo: quæ innumerabilis est, ut Dion. exponit c. 14. Cæl. Hierar. Et eodem modo exponit Hieron. illud Zachar. Et venies Dominus meus, omnesque sancti cum eo: & de eadem ref. scribit Iudas in sua canonica, Prophetavit autem de iis septimus ab Adam Henech, ecce veniet Dominus cum sancti milibus suis facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios. Hic vero inquire posset, vtrum angeli venturi sint cum Christo in assumptionis corporibus, an vero solum in substantia sua spirituali. Sed (quia de hacce nihil scriptum reperimus) solum fieri potest conjectura, venturos tunc Angelos in assumptionis corporibus lucidisissimis, & pulcherrimis. Quia cum hic adventus Christi sit sensibilis, & cum gloria, & apparatu externo, ac sensibili, congruum videtur, ut omnes Christi comites, & ministri assumant sensibilia corpora, ut splendor, & maiestas huius adventus etiam sensibilibus oculis conspiciri possit. Præterea diximus in superioribus, tubas, quibus angelii venturunt in die iudicij, futuras sensibiles ex aere confatas: retulimus etiam ex Sanctis Patribus, probabile esse sanctos angelos delaturos crucis vexillum ante Christum. Rursus in ascensione Christi angeli, qui apparuerunt Apostolis in vestibus albis, corpora assumptionis in figura humana: ergo etiam est credibile, multis ex angelis, præsertim illos, qui ministrabunt Christo, eo die corpora assumptionis. An verò omnes etiam supraem, qui Christo assisterent, idem sint effecturi, incertum est: non est tamen improbabile propter priorem conjecturam adductum.

Tertia circumstantia est, sessurum Christum in throno maiestatis sue, de quo Ioann. Apocalyp. 20. sic inquit, Et vidi thronum magnum candidum, & sedentem super eum: & postea subdit, mortuorum resurrectioinem, & iudicium de eis factum. De quo throno dicitur etiam Dan. 7. A spiciebam donec throni posuit sunt, & antiquis dierum sedis, vestimentum eius candidum quasi

A nix, & capilli capitū eius quasi luna munda, thronu eius flamma ignis, rota eius ignis accensus. Quamuis enim ibi sit sermo de Deo secundum naturam diuinam, & de throno diuinæ maiestatis: tamen bene etiam potest accommodari ad Christum iudicem, qui in eodem throno sedet, ut dicitur Apoc. 4. & 5. & ad antiquum dierum peruenit, ut in eodem cap. Dan. dicit. Hec dicitur, quæ de throno, & sede Christi iudicantis scripta sunt intelligi possunt, vel solum esse dicta per metaphoram ad explicandam gloriam, & maiestatem Christi: vel certe aliquo modo exponi etiam possunt secundum proprietatem, nimurum, quod Christus etiam in exteriori, & visibili forma, sicut corporis re vera sessurus sit in throno sensibili, & corporeo ad modum soli efformatus. Priorem sensum atque plecitatur Orig. tract. 34. in Matth. vbi sic inquit, De sede gloriæ eius quid est dicendum? Putas, quia corporale subiectum erit? An etiam hoc opus habet interpretationem subtiliorē? Propterea, qui vult omniam rationabiliter intelligere, multam sapientiam inueniet in isto: & infra, Sedes autem eius aut quidam perfectiores Sanctorum dicuntur, de quibus scriptum est. Quoniam istic sederunt sedes in iudicio: aut quædam virtutes Angelicæ de quibus dicitur, sive Sedes, sive Dominationes, &c. Nihilominus tamen posterior sensus præferendus videatur. Orig. enim in eo loco omnia hæc, quæ de secundo aduentu suo Dominus dixit, metaphorice interpretatur de intelligibili, & spirituali aduentu. Nos autem supra ostendimus, propriæ esse intelligenda de aduentu sensibili. Quare siue exæcta, quæ ad gloriam Christi spectant, intelliguntur signis sensibilibus representanda: ita verisimile est, etiam in figura externa, & sensibili sessurum ad iudicium, ad iudicandam iudicis autoritatem, & maiestatem, iuxta illud Psal. 9. Sedis super thronum, psalm. 8. qui iudicas equitatem. Et ita Anselm. in elucidario, q; sancti Apocalyp. 20. per thronum, Ecclesiam intelligat. Vtrumque tamen est verum, & metaphoricus sensus proprium non excludit, cum sine inconvenienti admitti possit. Atque hoc sequuntur frequentius Scholastici. Quin potius non est improbable, non solum in loco iudicij sessurum Christum hoc modo, verum etiam in eodem throno descensurum, atque in eo humeris Angelicis esse deuehendum, & foras se Thronis in assumptionis corporibus, non quod ipse vehiculo indigeat (ut iam diximus) sed ad significationem supremi honoris, & maiestatis.

SECTIO IV.

Vtrum aliqui sessuri cum Christo sint, ut una cum eo iudicent.

Q uod aliqui Sanctorum sint Christo iudicii assessori, & iudicaturi, frequens est in scripturis Mat. 19. ait Christus, Amen dico vobis, quod vos, qui sequeritis me, in generatione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue, sedebitis, & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. & Luc. 22. Vos estis, qui permanesistis in tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut disposuit Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. & sedebitis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel: & I Cor. 5. An nisi quis queviam Sancti, hoc mundo iudicabunt: & si in vobis iudicabit mundus, indigni estis, qui de minimis iudicetis. Nescitis, quoniam Angelos iudicabimus? Quanto magis secularia? Sap. 3. Fulgebunt iusti, & tanquam fons ille in arundinetu discurrunt: iudicabunt nationes, & dominabuntur populis. Itaque certum de fide est, Sanctos esse cum Christo sessuros, ac iudicatores, cum hoc expresse scriptura doceat. Quo modo autem id intelligendum sit, in praesenti est explicandum. In quo tria desiderari possunt. Primum quomodo sancti sint cum Christo iudicaturi. Secundo, an hoc conueniat omnibus sanctis, vel aliquibus tantum, & quinam illi sint. Tertio an aliqui sint specialiter sessuri cum Christo ad iudicium, & quomodo.

Circa

Dan. 7.

Clem. Pap.

Hippol.
Anselm.
Dan. 7.

Dion.
Hieronym.
Zach. 14.
Iudas.

Christus in
throno ma-
iestatis sue
sessurus ad
iudicandum.
Apoc. 20.
Dan. 7.

Orig.

Thronus
Christi iudi-
cis corporis
sensib.

Psalm. 8.
Anselm.

Lvt. 22.

Cor. 5.

Sap. 3.

Disput. L VII.

Circa primum supponendum est, munus iudicandi non attribui Sanctis cum ea proprietate, quia Christo attribuitur. Iudicare enim propriè dicit actum iurisdictionis, & superioris potestatis. Hoc autem iurisdictione quoad ultimum iudicium animarum, soli Christo communicata est, ut patet ex supra dictis de iudicia potestate. Proprium ergo iudicium, ut actum iurisdictionis significat, soli Christo conuenit, neque vili Sanctorum, etiam B. Virginis communicatur. Attributum ergo Sanctis hoc iudicium solum, secundum quandam participationem aliquius honoris, vel actionis ad iudicium pertinentis. Quod tribus modis explicari potest. Primo valde improrpiè, ac metaphorice, solum comparatione quadam, & hoc modo iusti dicuntur iudicare peccatores. Quia sius factis, & vita ostendunt, illos esse peccatores, qui familia operari poterunt, & neglexerunt. Et in hunc modum modum exponit predicta loca scriptura multi ex sanctis patribus. Hier. Matth. 19. Sedebutus (inquit) iudicantes duodecim tribus Israhel, quia, vobis credentibus, illi credere noluerint. Vnde in hac sola comparatione videtur constituisse illam iudicandi rationem. Clarius Chrysostom. hom. 65. in Matth. Quid est (inquit) iudicantes duodecim Tribus Israhel nisi aliud, quam condemnantes. Non enim in solo iudiciali se debunt, sed quemadmodum Reginam Austri, & Niniuitas condemnaturas generationem illam assertur: finitis quodam modo discipulis non genzes, non universum orem, sed tribus Israhel coquendam. Nam quoniam eisdem & legibus & institutis viviendi tam Iudei, quam Apostoli educati fuerunt, cum Iudei dicturi sint, idcirco Christo credere non posse, quia mandata legi seruare iubebantur: discipuli in medium prodiciis, & quibus, & lex suscipiebatur, & fides Christo abdibita est, omnes Iudeos condemnabat. Propterea enim dicebat id eo ipsi iudices vestri erunt. Eadem expositionem late, atque eleganter perlegitur Autor imperfecti ho. 33. in Mat. & Theoph. Mat. 19. & latius Euthym. ca. 41. in Matt. & Theod. i. ad Cor. 6. nec dissentit Aug. lib. 20. de Ciuit. c. 5. Tamen quia hic modus, vixi, est valde improrpius, & non solum sanctis, sed etiam iniquis conuenire aliquo modo potest respectu iniquorum: iuxta illud ideo ipsi iudices vestri erunt, ideo secundo modo minus improrpius iudicare dicuntur, qui licet non habeant proprie potestatem, & autoritatem iudicandi, tamen iudicii assistunt, eiudemque sunt cum illo sententiae, einsque iudicio consentiunt, & illud publice approbant, ac laudant. Et non est dubium, quin hoc modo sumatur verbum iudicandi in aliquibus testimoniis scripturæ paulo ante citatis præser-tim vbi munus iudicandi omnibus sanctis tribuitur, vt Sap. 3. & i. ad Cor. 6. Et hunc modum insinuat Ambro. lib. 10. in 22. cap. Luc. Ceterum, quia aliquid specialius videtur in quibusdam locis nonnullis Sanctorum attribui, idcirco addictr certius modus, scilicet per quandam speciem participationem honoris, vel actionis iudicariae. Quia participationem aliqui solum ponunt in quadam honoraria confessione cum Christo in iudicio. Quia nimis aliqui sancti Christo iudicantes assidebunt in subsellis, & thronis, iuxta illud Dan. 7. Ap. sic etiam donet thronum possunt. Illis enim verbis significatur, futuros esse in iudicio cum Christo alias quosdam veluti iudices assistentes in suis thronis sedentes. Quo etiam videatur spectare, iuxta Basilij interpretationem, illud Isaia 2. Venis ad iudicium Dominus cum servis populi sui. Quibus optime quadrat illud Apoc. 4. vbi Ioannes videt, in circuitu sedilia virginum quatuor, & super thronos virginum quatuor seniores sedentes.

Addit vero D. Th. in 4. d. 47. q. 1. art. 8. præter hanc participationem honoris necessariam esse participationem aliquam actionis iudicariae, quoniam Christus utrumque distincte promisit, dicens, Sedebutus super sedes iudicantes duodecim tribus. Quia autem est illa participatio actionis iudicariae? Richardus de sancto.

Fr. Suarez. tom. 2.

Sectio IV. 677

A Victor. tractat de potestate iudicaria, in duodus ait consistere. Primo quod ius sanctis, qui cum Christo iudicaturi sunt, specialiter conceditur, ut conscientiarum occultarum, & iudicia diuina, & retributionum qualitates manifeste penetrant, & cognoscant. Secundo, ut hanc suam cognitionem possint alii, qui iudicantur, intimare, ac pandere. Vnde concludit, hos Apostolicos viros iudicandorum quilibet iudicare, evitande sententia rationem occultarum in gerere. Quod magis explicans D. Thomas dicit, hos sanctos delatores sententiam Christi in eorum noticiam, qui iudicantur. Christus enim solus propria autoritate, & potestate profert sententiam: denuntiabit autem illam per suos iudices alleloues. Possumus etiam alter hoc explicare. Quia cum in iudicio duo sint acti, scilicet disceptatio, & sententia prolatione: ius sancti fortes participabunt priorem actum, qui est minus principialis. Quem sensum magis indicant illa verba Richardi, atios iudicare est, dando sententia rationem occultarum in gerere. Significat enim hunc actum antecedere prolationem sententiae, non ergo est, sententiam intimare, hoc enim potius sententiam subsequitur, sed est arguere, & convincere reum, quod fit per disceptationem, quae sententiam antecedit. Que omnia probabiliter quidem excogitata sunt. Certa enim ratione, vel autoritate non constat, in quo hacten participatio iudicis consistat.

Circa secundam partem, ex dictis constat, in aliquo sensu omnes sanctos iudicatores esse cum Christo, primo scilicet, & secundo modo supra adductis. Omnes enim poterunt comparatione sui malorum convincere, & redarguere, quatenus in omnibus potestas, & libertas ad obedientiam diuinae legi, qua sancti bene, iniqui vero male, sunt. Omnes etiam sancti obviam occurrent Christo in aera, atque ita illi iudicant aliquo modo assident, illiusque iudicium approbabunt dicentes, Ihesus Domine, & rectum iudicium tuum. Est autem inter hos duos modos differentia. Quia prior modo sancti solum iudicabunt malos, quia illud iudicium continet reprehensionem, & communicationem: at posterior modo omnes etiam iustos iudicabunt, quia sententiam de omnibus laudabunt, & approbabunt. Vnde fit, ut prior modo non possint idem esse iudices, qui iudicabuntur: posteriori autem modo & iudicabunt, & iudicabuntur. Rursus circa priorem modum est considerandum, quod licet videatur aliqua ratione conuenire etiam iniquis respectu iniquorum, (vt supra dixi) tamen sub aliqua consideratione erit proprium iudiciorum, qui speciali quodam autoritate, & maiestate poterunt comparatione sui reprobos condemnare, & arguere. At vero tertio modo supra positio non omnes sancti iudicabunt, sicut non omnes easdem prærogativas gloriae participabunt. Et ita etiam facietur Chrysostom. dicta homil. 65. in Matth. dicens. Chrysost. Aliquid occultum in hoc significatur, maiora istos illi habitos.

Dubium vero est, quinam sint consequuntur in hanc speciem participationem iudicariae potestatis. Quidam dicunt, solis duodecim Apostolis promisum esse hanc dignitatem. Ita sentit Richard. Victor. loco citato. Hanc vero sententiam rejecit Augustinus 26. de Ciuit. c. 5. & latius emittat. in Psal. 49. & 86. & Beda homil. in natali sancti Benedicti. Alias namque Paulus non esset iudex cum duodecim Apostolis, & eadem ratio fieri potest de Ioanne Baptista, & multo magis de B. Virginie. Vnde predicti Patres docent, illo loco duodenarium numerum positum esse pro indefinito, vel (ut ait Abulensis) quamvis ibi Christus specialiter loquutus sit cum duodecimi Apostolis, & ideo duodecim tantum sedes expresserit: tamen virtute idem promisit omnibus qui Apostolicam vitam imitantur. Alii igitur dicunt hanc dignitatem specialiter communicandam esse omnibus sanctis in Ecclesia canonizatis. Quia cum illi iam sint pu-

LII 3 blico

Hieronym.

Matth. 12.
Theophil.
Euthym.
Theod.
August.

Ambro.

Dan. 7.

Basil.
I. I. 3.
Apoc. 4.

D. Thom.

Rich. VIII.

Hieronym.
Gregor.
Anselm.
Matth. 25.

D. Thom.
Paulus.
Sousa.
Antonius.
Abulens.
August.
Beata.

lob. 36.

August.
Hieronym.
Greg Pap.

Abulens.

Antonius.

blico Ecclesia testimonio iudicati, & quum est, vt ipsi alios iudicent. Hanc opinionem tribuit Sotus Abulens. Matth. 25. qu. 324. Sed ibi hoc non dicit, vt infra explicabimus. Neque hac opinio auctoritate aliqua fulcitur, neque sufficienti ratione. Quia haec prærogativa danda est propter merita, & perfectio nemini, quibus conferetur. Quod autem aliquis fuerit ab Ecclesia canonizatus, vel non, supponit quidem veram sanctitatem, non tamen constituit hominem dignum potestate iudicaria. Vnde multi non sunt ab Ecclesia canonizati, qui tam in statu, quam in vita perfectiores fuerunt multis sanctis canonizatis: & è contrario multi sunt canonizati, qui in beatitudinem gradu, ac perfectione non admodum excellunt, vt innocentes, & alij qui per vnum solum actum martyrij beatitudinem adepti sunt. Alij dicunt, hoc priuilegium promissum esse omnibus, qui voluntariam paupertatem profitentur. Ita sentit D. Thomas in 4.d. 47. loco supra citato, & opusc. 19.ca. 6. & 7. quem Paludan. Sotus, alij sequuntur, & Antonius. 4.par. tit. 14.c. 11. §. 6. & Abulens. c. 19. Matth. q. 205. quæ fuit sententia Augu. & Bedæ locis citatis, & eiusdem Augu. epist. 89.q. 4. Hier. epist. 28. Ansel. epist. 10. Gregor. Jib. 10. Moral. c. 17. alias 30. & libr. 26.c. 20. alias 25. vbi hoc priuilegium dicit concedi illis tantum, qui non solum præceptorum, sed etiam consiliorum obseruationem profitentur. Idem sentit Bernard. serm. 8. in Psalm. Qui habitat: & alio ser. in Euan. Ecce nos reliquias omnia: Fundantur autem ij Patres in verbis Christi. Cum enim Petrus interrogasset. Ecce nos reliquias omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Christus respondit. Cum federit Filius hominis in sede maiestatis sua fedelitas & vos, &c. Ut enim hæc responso Petri interrogationi satisficiat, videtur hæc promissio facta Apostolis propter voluntariam paupertatem, de qua Petrus interrogarat. Vnde ad hanc etiam sententiam accommodatur illud lob. 36. Non saluat impios, & iudicium pauperibus tribuit: Quæ sententia valde probabilis est: sed non est ita intelligenda, vt sola professio voluntaria paupertatis sufficiat ad hanc prærogativam obtinendam, ita vt omnes, qui paupertatem profitentur in hac vita, & in alia beatitudinem consequentur, etiamsi re vera imperfecti fuerint, & in beatitudine insimum gradum obtineant, cum Apostolis iudicatur sint. Quanquam Sotus oppositum sentire videatur: tamen præter mentem Augustini, & aliorum Parrum, qui hanc sententiam docuerunt, qui non intelligunt hoc priuilegium esse promissum soli statui, & professioni perfectionis, sed obseruationi, non cuiuscumq; sed exactæ, & singulari talis statutis, & professionis, vt expressius significant August. Hiero. & Greg. Qui etiam non intelligunt, paupertatem esse propriam causam huius priuilegii, sed quasi principium, & dispositionem ad perfectionem vitæ, seu perfectam Christi imitationem, quæ est propria causa priuilegii, vt recte dixit Abulens. dict. q. 205. in Matth. 19.ca. Quod ex verbis etiam Christi confirmatur, qui illa duo coniunxit, Vos qui reliquistis omnia, & sequitur estis me scilicet, perfecta imitatione, & ideo Anton. 3.par. titulo 16.c. 5. §. 8. non dicit, hanc promissionem factam esse religiosis, sed perfectis religiosis. Ratio etiam hoc suadet, quia voluntaria paupertas per se sumpta, licet laudabilis sit, tamen per se minimum gradū attingit in via perfectionis: est autem optima dispositio ad magnam perfectionem acquirendam: ergo nō est quod ei soli talis prærogativa promittatur, sed solum vt dispositio ad perfectionem: ipsi vero perfectioni tāquā propria formæ, fine qua dispositio ipsa parui est valoris, & estimationis. Et siuxtra hūi sensum admittendæ sunt congruentia (quas Abulens. Sotus, & alij afferunt) eur decuit, priuilegium hoc concedi paupertatis professorib; scilicet, quia decet humiles exaltari, contemptus aut temporalium rerum, qui in paupertate

A ostenditur, in signe quoddam est humilitatis opus. Itē quia, qui temporalia contemnunt, sunt recte dispositi ad iudicandum, & res diuinæ contemplandas. Hæc n. & similia locū habent, si cum professione patpertatis vitæ conformet. Vnde congruentia adæquata est, quia decet viros perfectos, & professione, & actu, esse iudices imperfectorum, iuxta illud, Spiritualia omnia iudicat. Aliqui etiam non existimant improbabile, omnes eos, qui in hac vita magnam virtutis perfectionem cōparant, & in alia singularem beatitudinis excellentiā obtinent, præsertim si simul hanc gratiā assequuti sunt, vt vel nunquam, vel raro mortaliter peccauerint, confessuros cum Christo ad iudicium, etiā statum perfectionis non fuerint professi. Quod sentit Hier. dicta epis. 28. & Aug. Psal. 49. vbi omnib; Hieronymi viris perfectis dicit hanc esse factā promissionem, & dicta epis. 89. etiam martyribus hoc promittit: quia vno (inquit) aucto perfectionem sunt assequuti. Idem sentit Greg. 20.lib. Mor. c. 16. Vnde & Ansel. in Elucid. inquit. *Vnus est ordo perfectorum cum Deo iudicantibus.* Greg. Anselmi, in quo ordine postea enumerat Apostolos, Confessores, Monachos, Virgines, sentiens ex omni statu postea esse iudices, si in eo perfectionem assequaneur. Ad quod confirmardum possumus vti argumento simili illi, quod superius ex Aug. adduximus. Nam si incredibile est Paulū non iudicaturum cum reliquis Apostolis, cur non etiam erit incredibile non iudicatueros Abraham, Isaac, & Iacob, & similes viros, qui singularem vitæ perfectionem tenerūt vti Paul. ait Heb. 11 ad Heb. 11. Quod enim vixerint ante legē gratia, vel in illa, nihil referat ad præmia diuina obtinenda, si par sit meritorum dignitas. Neq; in hoc vlla sit iniuria ijs, si statum paupertatis: & perfectionis profitentur. Quia illis satis est, quod sicut ratione statūt habent faciliorē quādam viam obtinendi perfectionem: ita etiam facilius poterunt hanc dignitatē comparare. Sed licet hoc probabile sit, non videtur tamen negandum, quin viris perfectis, & paupertatis professorib; aliquid singulare in hoc genere promittatur, propter priora testimonia. Ita vt illud sit ad modum aureola & accidentalis præmij. Sed quæres, quanta & qualis esse debeat hæc vitæ perfectione, vt ei respondeat hoc accidentale præmium. Respondeatur, hoc soli Deo esse cognitum, & à nobis in communī solum dici posse requiri in huiusmodi hominibus magnam, ac diuturnam vitæ puritatem, & perfectam sibi abnegationem, & Christi imitationem: & vt habeat corda inquit Richard. in omnem veritatem edicta, ac Diuina contemplatione singulariter illustrata, & Abulens. addit ex multorum sententiis, præter hæc omnia requiri, vt iustitiam alios docuerint, ita vt doctrinam veluti complementum meriti huius dignitatis. Nam Christus dixit, Quis fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno celorum: illi autem videntur esse in illo regno magni, qui cum Christo sedent. Quæ quidem sunt probabilita, sed incerta. Propter quod Magister in 4.d. 47. dixit, quia futura sit hæc potestas, vel autoritas Sanctorum in iudicando, non posse sciri nisi diuina revelatione. Illud tandem hic inquiri solet, vtrum angelii iudicabunt. Cui interrogatio Diuus Thomas supra responder, Angelos iudicatores secundo modo supra posito, scilicet consentiendo, & approbando sententiam iudicis: non tamen tertio modo scilicet consedendo, & participando aliquo modo iudicariam actionem. Quia afflentes iudicis, debent esse eiusdem naturæ cum iudice, & cum iis, qui iudicandi sunt. Et confirmatur, nam supra diximus, Deum statuisse, vt hoc iudicium fieret per humanam Christi naturam, vt homines sensibiles habent iudicem visibilem, ac sensibilem. Et hanc sententiam communiter omnes amplectuntur. Quam Scot. confirmat, quia sancti, qui iudicaturi sunt cum Christo, sensi sunt cum illo: Angeli vero erunt potius ministri in illo iudicio. Confirmat secundo, quia in iudicio Angeli cum Christo num

Disput. LVII.

*vniuersali
assessores su
turi iudicis
Sot.*

Obiectio.

Responso.

Dan. 7.

*Hieron.
Chrysost.
Ambr.
1. Thessal. 4.*

*Anselm.
Abulens.*

Angeli non sunt à terrenorum affectu liberi sua A sponte, & per meritum, sed saepè natura, & ideo non est necesse, ut eis hoc accidentale præmium respondeat. Hac vero D. Thomæ sententia intelligenda videtur de generali iudicio, quatenus ad homines spectat. Nam hoc sensu procedit eius ratio, quæ satis probabilis est. Quamvis enim non repugnaret Angelos Christo assisteret, & cum eo aliquo modo iudicare homines, à quibus licet corporis oculis non videantur, intellectu tamen clare, & perspicuè cognosci poterunt etiam à damnatis: nihilominus magis congruum videtur magisque proportionatum, vt homines ab hominibus iudicentur. Quod si obiectas, quoniam homines iudicabunt Angelos, quamvis non sint eiusdem natura. Respondeatur, si de Christo loquamur, in eo esse specialem rationem propter dignitatem personæ, ratione cuius Christus etiam, vt homo, est caput, & Dominus Angelorum. Si verò sit sermo de aliis hominibus, non est necesse, vt illi iudicent Angelos nisi primo, aut secundo modo, de quo iterum Sectione sequenti redibit sermo. At vero, si spectetur hoc iudicium, quatenus in eo Angeli iudicandi sunt, sic non videtur improbabile aliquos Principes Angelorum esse cum Christo iudicatores. Quia iam cœsat ratio D. Thomæ ex proportione sumpta, cum Angeli sint eiusdem ordinis, & naturæ cum Angelis iudicandis. Et quamvis non sint eiusdem omnino naturæ cum Christo, vt homine, sufficit, vt cum eo convenienter in intellectuali gradu, sicut hoc etiam fatus est, vt sint membra eius, & illi assistant, ac ministrēt. Vnde confirmatur, nam Dani. 7. (vbi hoc iudicium describitur) non omnes Angeli nisi sunt ministri: sed maiori ex parte assistentes Deo iudicantes ergo & participant aliquo modo honoris confessum, & participare etiam possunt iudicariam actionem maximè respectu aliorum Angelorum. Atque ita non procedit prima Sotii confirmatione. Neq; etiam secunda vni habet, quia licet effectus rerum corporarum ab Angelis semoti sint: tamen effectus rerum creaturarum & honoris, & gloria spontaneus eis est, & liber. Vnde non est dubium, quin per honestatem, & rectitudinem huius effectus, & per actum perfectissima humilitatis plurim uapud Deum meruerint, & superiores Angelis malis effectus fuerint. Quid ergo obstat, quomodo assūti sint, vt in eorum iudicio supremo iudicii assistant, & cum eo aliquo modo iudicent?

Ex ijs, quæ in hoc secundo punto dicta sunt, colligi potest, quid in tertio supra proposito dicendum sit. Nam sicut de iudicio diffinimus, eodem sero modo est de fessione distinguendum. Nam federe cum Christo interdum idem est, quod secure, & pacifice cum eo regnare, & bonis æternæ beatitudinis frui: & hoc modo omnibus sanctis communè est federe cum Christo, seu illi in iudicio assiderere. Et hoc sero modo videntur hanc fessiōnem interpretari Hieron. & Chrysost. in Mat. & Ambr. li. 10. in Lucam, & Paul. ad Thes. 4. de omnibus iustis ait, Rapti eos cum Christo in nubibus. Quo significatur, omnes habitatores in illo die non solum propriam, & internam beatitudinem: sed etiam externum splendorē, & quasi thronum honoris ex nubibus lucidissimis confectam. His ergo modis omnes Sancti dici possunt fessi cum Christo. Nihilominus tamen sicut iudicaria potest speciali quodam modo communicanda est viris perfectis: ita etiam per sessionem illis promissam intelligenda est quodammodo propria eminentia, & dignitas inter alios. Quæ ex cogitatione potest primum in loco propinquiori Christo, & honoratiori: deinde in modo existendi Christo similiori. Vnde fit verisimile (quod aiunt Anselmus in Elucidario, Abulens. & alij) etiam in exteriori habitu corporis futuros per modum sedentium in sedilibus aereis splendidissimis, vnumquemq; iuxta suum

Sectio IV. & V.

679

meritum, & dignitatem. Et hoc indicat Tertullian. *Tertullian.* libro de resurrect. carn. cap. 35. vbi inter signa corporalis dispositionis ponit sedere in thronis duodecim.

SECTIO V.

Vtrum omnes homines iniqui sint in generali iudicio iudicandi.

Aliud est inquirere, quinam sint ad iudicium vocandi: aliud vero, quinam sint iudicandi. Conuocatio enim supponitur iudicio: quia nemo iudicandus est, nisi præsens adsit, tamen è contrario conuocari ad iudicium de se latius patet, quam iudicari. Multi enim conuocari possunt, vel vt ministri, vel vt testes, vel vt assessores, vel propter alias causas, quamvis iudicandi non sint. Supponendum igitur est, ad iudicium generale omnes homines, qui ab initio mundi usque ad finem procreati fuerint, conuocandos esse, vt praesentes adiungant. Hoc est certissimum, Matth. 25. Congregabunt ante eum omnes gentes, ad Corin. 5. Omnes nos manifestari oportet ante I. Cor. 5. tribunal Christi, vt referat vnuquisq; propria corpora: prouergeat siue bonum, siue malum, & ad Rom. 14. Omnes stabimus ante tribunal Christi. Quod confirmat ex illo Isa. 45. Aibi curvantur omnigeni, & Apo. 20. Vidi I. Cor. 45. moriuos magnos & pusilos stantes in conspectu throni, & Apo. 20. iudicati iuns moriu, &c. Et hoc etiam probari potest testimonij, quibus supra ostendimus futurum esse vniuersale iudicium, & in sequentibus plura afferrimus. Neque potest de aliquibus esse illa ratio dubitandi, nisi forteasse de partulis, qui in hac vita necratione vni sunt, nec gratiam sunt asequuti, de quibus postea dicemus.

His positu superest explicandum aliud membrum, scilicet, qui ex ijs iudicandi sint. In quo multa sigillata inquirere oportet, quæ claritatis gratia varijs Sectionibus persequemur. In hac ergo solum inquirimus: an omnes homines, qui propter propria peccata damnantur, iudicandi sint. Ratio dubitandi est, quia infideles iuxta multorum Patrum sententiam iudicandi non sunt, quia de eis dictum est Ioann. 3. Qui non credit, iam iudicatus est, & Psalm. 1. Iacob. 3. Non refurgunt impii in iudicio. Quem locum ita expounding multi ex sanctis Patribus Basil. & Hilar. ibi Ambro. Psal. 118. Laet. lib. 7. ca. 20. ita scribit, Nec tamen tunc vniuersi à Deo iudicabuntur: sed sicut tantum, qui sunt in Dei religione verati. Hinc August. ser. 38. de fanticis. Ad iudicatum, inquit, non venient, nec pagani, nec heretici, nec iudei, quia de illi scriptum est. Qui non credit iam iudicatus est. Hinc etiam Gregor. lib. 26. Moral. Greg. Pap. capi. 20. duos ordines distinguit reproborum: aliorum, qui iudicantur, & percutiunt: aliorum, qui non iudicantur, & percutiunt, & hos posteriores ait esse illos, de quibus Dominus dixit, Quoniam non credit iam iudicatus est, & de quibus scribit Pau. ad Rom. 2. Qui sine lege peccauerunt, sine lege peribunt, Quam distinctione Julian. amplexu etiam Anselm. in Elucidario, & Iulianus lib. 3. Prognost. ca. 33. & Irido. lib. 1. de sum. bon. cap. 30.

Hanc vero sententiam exponunt, ac moderantur Scholastici in 4. di. 47. supposita distinctione supra tradita de iudicio discussoris, & condemnatoris, vel remuneracionis. Et in primis docent omnes homines reprobos, etiam infideles quocunq; generis infidelitatis, & ignorantiae diuini cultus, a religionis, et simpliciter iudicandos saltē iudicio condemnationis. Itaq; in omnes feretur illa sententia, Matth. 25. Iste maledicti in ignem aeternum, iuxta illud Mar. vi. Quod Marc. vi. non crediderit, condemnabitur. Et hoc modo de infidelibus dicitur: ad Cor. 5. Eos qui foris sunt, Deus iudicabit. x. Cor. 5. Denique quia confitenitur Christum iudicatum vivos, & mortuos, ergo necesse est, vt saltem iudicio

Greg. Pap.

condemnationis, vel salutis omnes ab eo iudicentur, ergo & infideles altero ex ijs modis iudicabuntur. Deinde docent, infideles non esse judicandos iudicio discussionis, & ita interpretantur prædictorum Patrum sententiam. Quæ expostio ab ipsis sat indicatur. Et ratio eius ijs verbis traditur à Gregor. Non enim eorum tunc causa discutitur, quia ad conspectum stricti iudicii iam cum damnatione sua infidelitatem accedunt. Incepserant enim iudicis in extrema examinatione non audiunt, quia prauidati in infidelitate suæ tenetrie, eius, quem de pœxerant, in uincione redargui non mentebantur. Quibus verbis significat, in ijs tam esse manifestam, & euidentem damnationis causam, ut nō easceantur indigere iudicis discussione, etiam quod ad nos, seu ex parte hominum, vt eis videlicet manifesta sit iusta illorum damnatio. Secus vero est de infidelibus, qui saltem fundamentum iustitiae, & aliqua bona opera habuerunt, quorū causam necesse est discuti, quia eorum non est tam manifesta damnatio.

Hæc vero sententia etiam hoc modo explicata nonnullas parit difficultates. Primum quia hæc omnia videntur magis spectare ad metaphoricum modum loquendi, quam ad rei veritatem, & proprietatem. Nam in quo, quid sit hæc disceptatio, quæ cum fidelibus fieri, & non cum infidelibus? sicut enim manifestabuntur in iudicio omnia peccata fidelium reproborum, propter quæ condemnantur, ita & infidelium. Nam de omnibus dicit Paulus, esse manifestandos ante tribunal Christi, ut referant, prout gererunt, sive bonum, sive malum: ergo necessitas est: vt omnium sive bona, sive mala, quæcumq[ue] illa sint, manifestentur, vt facta collatione inter illa, fiat iusta vindicta. Deinde sicut est diuina lex, vt sine fide impossibile sit placere Deo: ita etiam Diuina lex est, fidem mortuam non sufficere ad salutem: ergo, sicut est per se euidentis iusta damnatio infidelium, si de eorum infidelitate constet: ita etiam est per se euidentis iusta fidelium condemnationis, si constet eos non habuisse fidem vitam, ergo nulla est inter eos differentia, quæ ad rem pertineat, sed ad summum differunt, sicut magis, vel minus notum in eodem ordine, quæadmodum etiam differre posint duo fideles, quorū alter perditissimā vitā egit, alter raru peccauit. Et confirmatur, quia ad sententiam ferendam in hoc iudicio, non satis est confusus, & quasi in genere statum cause cognoscere, scilicet, quod ij homines in statu damnationis discesserint, sed etiam qualitatem causæ, & quantitatem demeritorum: quia præ ratione illorum sententia & quantitas penitentia ferenda est, hæc autem demeritorum quantitas non est per se manifesta ex solo statu infidelitatis: necessitas est ergo, saltem propter hanc rationem discutere singula demerita infidelium: ergo iudicabuntur etiam iudicio discussionis. Quæ ratio Hieronymus sumpta est ex Hieronym. exponente verba illa Ierem. 25. iudicium Domini cum gentibus: Quia sunt (inquit) gentium merita diversa, & ideo, qui non credit, iudicatus quidem est in eo, quod non credit; sed ipsi, qui non credunt, inter se diversi sufficienter suppiciuntur. Iudicantur ipsis cum omni carne, vt nullus iniudicatus abeat. Possimus autem nos simili modo dicere, qui non amat, iudicatum etiam esse in eo, quod non amat, iudicandus tamen est, qui diversa sunt eorum, qui non amant, supplicia. Quod si in ijs, qui crediderint, & non amarunt, charitatis leſio discutienda est, qualis fuerit, etiam in infidelibus, discutere oportebit, qualis faciat eorum infidelitas. Imo ex hac parte maior quædam erit ratio, & necessitas discussionis in infidelibus, quam in infidelibus. Tum quia culpa infidelitatis sacerdote est occulta, vbi non constat, an infidelitas ipsa voluntaria sit. Tum etiam, quia in ijs sacerdote est valde occultum, quomodo habuerint auxilia, & media ad salutem obtinendam necessaria. Vero Diuina iustitia ratio omniabus euidentis sit,

A' oportet, vt omnibus constet, hos potuisse saluari, vel peccata euitare: ergo ad hæc omnia necessarium est, eos iudicari etiam iudicio discussionis. Quod tandem confirmatur, quia etiam quoad modum loquendi, hic posterior haber fundatum in scriptura, non autem prior. Primum patet tum ex citato loco Ierem. 25. adiuncta Hieron. expositione, & ponderando verbum illud, iudicium Domini cum gentibus. Non enim dicit, de gentibus: vel ad gentes, sed cum gentibus, quod aperte indicat iudicium redargutionis. Tum apertius ex Ioseph. capit. 3. Congregabo omnes gentes, & adducam eas in vallem Iaphat, & discipabo cum eis. Vbi simpliciter sermo est de omnibus reprobis, & maximè de infidelibus, vt patet ex verbis sequentibus. Disceptabo cum eis super populo meo, & hereditate mea Israel. Secundum autem patet, quia duo loca Scriptura, ex quibus prima sententia orta videtur, longe diuersum habent sensum, vt in superioribus tacitum est. Vtius est ex Psalm. 1. Non resurgent impii in iudicio, cuius sensus est, non erigent caput, non præualebunt in iudicio. Ex quo non sequitur, illos non esse iudicandos iudicio etiam discussionis, sed potius sequitur esse iudicandos, & in iudicio ita superandos, & conuincendos, vt iuste damnentur. Alter locus est, ille Ioann. 3. Qui non credit, iam iudicatus est. Quæ verba iuxta expositionem Chrysostom. & aliorum non solum de infidelibus, qui nullo modo credunt: sed etiam de fidelibus, qui non credunt fide viua, intelliguntur, vt patet ex præcedentibus verbis, & ex antithesi. Qui credit in eum, non iudicatur, id est, non condemnatur. Loquitur ergo de credentibus fide viua, quia hæc est ad salutem necessaria, & in rigore Scholastico hoc propriè significat credere in Christum, vel in Deum. Cum ergo subiungit. Qui autem non credit, intelligendum est eadem fide viua, & de hoc dicitur, iam iudicatus est. Quia iam in se habet iustum damnationis causam, quamvis non habendum in eum sit prolatæ tentatio, vt expositus Chrysostom. homil. 27. in Chrys. Ioan. & significat Cyrillus lib. 3. in Ioan. capit. 53. dicentes, iudicatum ait esse incredulam, quod ipse in sepsum condemnationis intulit sententiam. Non ergo est sensus, hos non esse iudicandos in iudicio Diuino: sed solum habere in se certam damnationis causam. Quam expositio significauit etiam Aug. lib. de Aug. agone Christi c. 27. dicens etiam infideles iudicandos esse, tamen ad explicandam rei certitudinem, de præterito dictum esse, iam esse iudicatos, seu damnatos.

Hæc omnia videtur quidem conuincere, & distinctionem illam de iudicio discussionis, & condemnationis ad rem hanc non fuisse admodum necessariam, & in re ferè nullam esse differentiam inter modum iudicandi fideles, & infideles, neq[ue] etiam inter predictas sententias posse esse diversitatem, quæ ad rem pertineat. Necesse est enim, vt omnes cum Hieronymo fateantur, omnium reprobrum opera tam bona quam mala esse in iudicio manifestanda, & expendenda, & quoad hoc necessaria esse discussionem in causis omnium. Nihilominus etiam verum est, damnationem infidelium falcent quoad exclusionem à Regno euidentiorem habere causam damnationis. Quia non solum iustitia, & meritis, sed etiam fundamento iustitia, & meritorum penitus caruerint: & ad hoc explicandum vix sunt Patres illo modo loquendi, quod in ijs non est necessaria discussio, vt à Regno excludantur. Ita enim limitanda est eorum sententia:

Disput. LVII.

SECTIO VI.

Vtrum parvuli, qui sine gratia discesserunt iudicandi sint.

Ratio dubitandi est. Quia in eis non habet locum iudicium discussionis, cum non habeant merita, nec demerita, quæ expendantur, neque eorum causa recipiat (vt sic dicam) magis vel minus, sed in invisibili constat. Nęq; etiam videntur iudicandi iudicio damnationis. Quia licet reuera damnentur, quoad exclusionem à Regno: non tamen propter personalem culpam, sed propter originalem, & quasi naturalem: ergo sicut non peccarunt in se, sed in suo capite: ita nō oportet, vt in se iudicentur, sed B in suo capite. Dices, quamuis ipsi non peccauerint: tamen contraxerunt culpā, quam in se verè habent, & ideo necesse est, vt de illa iudicentur. Sed contra, quia nō contrahit culpam actuē, sed quasi habitualē, iudicium autem propriè est de actibus, non vero de habitibus: satis ergo est, vt sicut in se habent culpam, ita in se sustineant poenam: tamen sicut ipsi non audierunt legem, propter cuius transgressionē damnantur, ita non videtur necessarium, nec conveniens eorum statui, vt ipsi audiant sententiam damnationis suę. Et confirmatur primo, quia vbi cūq; in scriptura describitur iudicium, significatur solū esse futurum de propriis actionibus, vel omissionibus eorum, qui iudicandi sunt. Sic Matth. 25. *Exuriū enīq; & non dediſtu manducare, &c.* Vbi licet, Christus veluti gratia exempli, solum numeret peccata cōtra misericordiam: non tamen intelligit de illis solis discesserendum iudicium: sed ea posuit, vt vt mortales exītaret ad opera misericordiæ, vel quia homines existimare solent, illa peccata esse leuiora, vt ex eis intelligent, multo magis esse iudicium ferendum de grauioribus. Paul. verò 2. ad Cor. 5. generalius dicit, *Vt referat vnu quisque prout gesit.* Nam his verbis, prout gesit, cōprehenduntur non tantum opera, sed simili pliciter omnia media, per quæ homines saluari possunt, vel damnari, & ita comprehenduntur actiones, & receptiones sacramentorum, & omisiones, seu carentia, & ita comprehenduntur, tam parvuli quam adulti omnes. Præterea ex Augustin. libro 5. Hypognost. post medium, vbi docet hos parvulos esse ad sinistram constitudos. Item latè sermone 14. de verbis Apostoli, Verum est, Augustinum interdum videri exceedere in alißignanda poena, & damnatione horum puerorum: significat enim eos esse puniendos igne inferni. Sed illa sententia & ab Scholasticis merito reiecta est, & ad præsentem questionem non est necessaria etiam secundum Augustin. mentem. Nam libr. 3. de liber. arb. ca. 23. planè docet, hos parvulos esse iudicandos & sententiam iudicii respectu eorum futuram medianam inter primum, atq; upicum, scilicet, ignis, & gehennæ quoad poenam sensus. Præterea ex Gregor. libr. 9. Moral. cap. 12. alias 16. vbi agens de Christo in generali iudicio strictè indicante. *Quodam (inquit) tancreatum pœnalis astros etiam sine operibus dannat,* quod latè prosequitur. Terro, adiungi potest ratio, quia in primis ad gloriam Christi spectat, vt ab omnibus etiam ab ijs parvulis eo die adoretur, & vt princeps, a cōspremis iudex agnoscat, ergo apparetur ijs parvuli personaliter in iudicio. Rursus, agnoscere quid ibi agatur (non enim caritati sunt sensus, & cognitione) videbunt ergo (sicut ceteri homines) Christum in sua gloria, & maiestate, alias quomodo eum colerent? Videbunt etiam damnatorum ignem, abiectionem, & cruciatus: paragratione cernent alios ad altiorem gloriam, ac felicitatem euchi: ergo intelligent, hæc omnia iusto Dei iudicio fieri. Quia hoc etiam spectat ad perfectionem iudicij, & ad iustitiam Diuinam integrā & absolutam manifestationem: ergo, cū videant se esse veluti in quodam statu medio constitutos, quia nęq; igne punientur, nęq; ad superiorem illum, & felicissimum statum afflentur, intelligent hoc secum fieri seruata iustitia & equitate, ergo ad hoc saltem necesse est vt iudicentur.

Durand. Propter has, similes querentes quidam negant hos parvulos esse iudicandos. Durand. in 2. distinet. 33. q. 3. & Carthusia. in 4. dist. 47. quæst. 1. vbi in eandem sententiam refert Albertum, qui non solum negat hos parvulos esse iudicandos: sed etiam in iudicio comparituros. D. Tho. autem in 4. distinet. 47. quæst. 1. artic. 3. q. 1. ad 3. dicit, *quod puer ante perfidam etatem discedentes in iudicio comparebunt, non autem vt iudicentur, sed vt videant gloriam iudicij.* Idem significat quæst. 5. de malo, artic. 3. vbi negat, parvulos habitus cognitione glorie, quā Sæcū possidēt, & ipi amiserunt, & cause, propter quam visione Diuinā carebunt. Quapropter hæc sententia probabilis est.

Nihilominus contraria sententia magis probantur, quam tener Bonauent. in 4. distinet. 47. art. 1. q. 3. & ibi Sot. quæst. 2. artic. 3. ad 2. vbi dicit, hos parvulos non esse iudicandos iudicio discussionis, sed damnationis, vel approbationis si iustificati fuerint.

Sectio VI.

681

Arint. Quam tamē sententiam narratione, nec au- cedentes in toritate probat, & distinct. 47. quæst. 1. artic. 3. sentit, iudicio un- hos parvulos iudicari in morte iudicio particulari, iversali iudi- & à dæmonibus deferri in lymbum: hoc vero poste- candi.

rius non videtur admodum verisimile. Pro hac etiam sententia referri potest Cajetanus, qui supra, quæstion. 52. articul. 2. docuit, Christum descendendo ad inferos habuisse effectum in animabus horum puerorum, eosq; redarguisse de malitia originalis peccati, & carentia fidei, ergo multo maiori ratione diceret, esse iudicandos à Christo in die iudicij. Possunt pro hac sententia citari Gregor. Ari-

Augy.

Dried.

Greg. Art.

Dried.

Apocal. 20.

Cor. 5.

nerentur. Deinde ut iustitia, & misericordia Dei, & admirabilis ratio prouidentiae eius omnibus manifesta sit. Item quia videbunt alios parvulos, qui nihil etiam propriis actibus meruerunt, felicitatem consequi, ergo oportet, ut hoc iuste fieri intelligent. Denique, quia (vt postea dicemus) verisimilius est, cuncta hominum opera ibi esse omnibus manifestata: ergo etiam lapus Adæ, & grauitas, ac circumstantiae eius adducentur in iudicium, & notitiam omnium, qui aderunt. Necesse est etiam, vt in eo iudicio sepè fiat mentio redemptionis Christi, per quam & iusti salvantur, & reprobi, qui eam contempserunt, grauius damnantur: ergo neceſſe est, ut iij parvuli qui præsentes aderunt, hæc, & similia cognoscant. Nisi quis velit singulo aliquo inusitatō modo fore à Deo impediendos, solum propter vitandum eorum mcerorem, & tristitiam de beatitudine, propter culpam ex primo Parente contra statim amissa. Quia ratio non videtur esse tanti momenti, vt nos cogat ad confingendum aliquid inusitatum, ac singularē sine alio fundamento. Neq; deerit commoda responsio, ut statim dicam.

Obiectio.

Reffponsio.

Inco².

*Reffponsio.
ad argumēta in opposiſum.*

*Ioann 3.
Marc 10.*

Sed obiectio. Nam originale peccatum, Christi redemptio, & alia huiusmodi non possunt cognosci nisi per fidem vel aliam cognitionem supernaturalem: sed iij parvuli nunquam habuerunt fidem vel aliam supernaturalem cognitionem: ergo non cognoscunt hæc omnia. Responderet idem argumentum fieri posse de aliis reprobis infidelibus. Dicendum est ergo, hæc posse cognosci per euidentiam signorum abesse supernaturali fide, sicut *demones credunt, & contremiscunt*, & hi parvuli cognoscunt, Christum esse verum D E V M non supernaturali cognitione: sed quadam euidentia signorum, & effectuum, quos partim audient, partim videbunt.

Ad rationem ergo dubitandi in principio positam, iam ostensum est, qua ratione expedit, hos parvulos iudicari, & audiare sententiam damnationis suæ. Neque refert, quod non commiserint auctuale peccatum, sed solum contraxerint originale (quod est per modum habitus) ex Adamo. Quia sicut hoc sufficit ad damnationem parvolorum iuxta illud, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, & illud, Quin non crediderit, condemnabitur: ita etiam sufficit, ut iudicetur. Praetertim, quia habituale peccatum, seu status peccati, quatenus est vera culpa, & sufficiens ratio excludendi a regno, ad iudicium deferri debet, ut in eo constet, & talenti culpam verè fuisse in homine, & durasse usque ad mortem: utrumque enim necessarium est ad iustum damnationem.*

Ad primam confirmationem in primis iam declaratum est, quomodo loca Scripturæ ita possint intelligi, ut in cōuocatione hominum ad iudicium parvuli comprehendantur. Deinde dicitur, Scripturam sacram non narrasse ibi omnia, quæ in illo ultimo iudicio sient, sed ea, quæ futura sunt præcipua, quæque ad hominum terrorem, & correctionem maximè conferre possunt. Et ideo præcipue commemoratur sententia & poena, prout ad adulteros pertinet: non vero excluduntur reliqui. Sicut etiam dicitur Matthæ. 25. ferenda sententia propter peccata contra misericordiam, non tamen inde fit, non esse etiam ferendam propter alia peccata.

Ad secundam confirmationem variè respondent doctores. Quidam enim existimant non esse inconveniens, sentire eos aliquam tristitiam de iustitia, & beatitudine amissa, ut Abulensi. Matth. 25. q. 662. & Sot. indicat 1. de nat. & gratia cap. 14. Alij vero hoc negant, quamus in modo liberandis eos ab huiusmodi pena sit magna varietas. Quia vero res hac non est huius loci, breuiter dicendum existi-

Artic. VI.

A mo, partim ex diuina prouidentia, partim ex prudētia, & rectitudine voluntatis horum parvolorum fore, ut non sentiant tristitiam, nec dolorem de beatitudine amissa: sed omnino sint conformes diuinæ voluntati, & contenti ijs bonis naturalibus, quibus erunt prædicti, ut latius in materia de peccato originali dicendum est.

SECTIO VII.

Vtrum omnes sancti homines iudicandi sint.

R Atio dubitandi sumi potest, primo ex *Ilo Ioan.* *Ioan. 3.* Qui credit in eum, non iudicatur: omnes autem qui salvantur, crediderunt: ergo non iudicantur. Secundo potest specialiter dubitari de aliquibus Sanctis, qui corpore, & animo cum Christo iam regnant. Nā in ijs, sicut est consummatum præmium: ita videtur consummatum iudicium: ergo non oportet, ut amplius iudicentur. Tertio esse potest speciale dubium de aliquibus insignioribus Sanctis, ut v.g. de B. Virgine, Ioanne Baptista, & similibus, præsertim de ijs, qui cum Christo futuri sunt iudices: quia non videatur expediens, ut qui iudicat, iudicetur. Hac enim ratione Christus Dominus, qui alios iudicat, non iudicatur.

In hac questione conueniunt omnes Theologi cunctos homines iustos esse iudicados, quoad prolationem sententiae, seu iudicium approbationis, ut vocant. Hoc enim coniunctum omnia testimonia adducta præcedentibus Sectionibus, ut Matthæ. 25. *ad Corinth. 5.* neve in hoc occurrit aliqua ratio dubitandi. De iudicio autem discussionis fere omnes etiam dicunt, non omnes Sanctos esse iudicandos huiusmodi iudicio: sed illos tantum, qui imperfектum sanctitatem gradum attigerunt, & grauius peccata habuerunt bonis operibus admixta: non vero alios insigniores Sanctos, qui viam perfectionis tenuerunt, & super fundamentum fidei aurum, argentum, & lapides pretiosos superadiscarunt. Et ratio discriminis est, quia discussio solum videtur habere locum, vbi est magna permixtio bonitatis, & malitie, ut facta collatione, & examinatione confer, quomodo malitia delata sit, & bona merita aperit Domum præualuerint. Vbi autem nulla, aut fere nulla est malitia admixtio, non est necessaria discussio, sed solum meritorum approbatio. Hæc est communis, & recepta doctrina in 4. distin. 47. quæ sumpta est ex *Gregor. locis citatis Sect. 5. præsertim 25. Greg. Moralium, cap. 20.* vbi sicut distinguunt duos ordines reproborum, eorum scilicet, qui iudicant & perirent, & eorum, quinon iudicantur & perirent: ita distinguunt duos ordines electorum, eorum, qui iudicant & regnant, & eorum qui non iudicantur & regnant. Quam distinctionem Anselm. & Julian. *Anselm. locis citatis sequuntur* sunt, eam etiam videtur indi. *Julian. casse Origen. homil. 21. in Numeros, vbiait, quod Orig. dam Sanctos forte accipere hereditatem: alios vero excellentiores, & digniores, non cum ceteris numerari: sed ante omnem sortem sublimari, & ad quahdam singularem beatitudinis Christi participationem extolliri. Sed (ut in superioribus dicitur) difficile explicatu est, quid rei subest huius distinctioni. Videtur enim esse tantum quidam metaphoricus loquendi modus ad explicandam maiorem quandom facilitatem, quæ ex parte ipsorum operum, aut respectu nostri videtur esse maior in ferenda sententia approbationis, & salutis de quibusdam sanctis, quam de alijs. Alioquin enim si consideremus hoc iudicium, ut subest scientia Dei, & quatenus sit iuxta leges ab eo lata, non videtur futura maior discussio in quibusdam, quam in alijs. Quia si absolute loquimur de statu gloriae) ex iustitia finali sumenda*

*Math. 25.
Abul.
Sotus:*

Disput. LVII.

menda est certa, & infallibilis regula salutis, & sententia approbationis ferenda: siue multa peccata precesserint, siue nulla. Si autem loquamur de gradu gloria, omnia opera pensanda, & discutiendae erunt, ut condigna retributio vniuersi reddatur. Eo vel maxime, quod disceptatio iustorum, (qua Matthæ. 25. insinuatur) non est per modum excusationis, & contentionis, sicut reproborum, sed per modum humiliationis, & demissionis: at vero & humilitatio perfectior erit in insignioribus sanctis.

Vt ergo aliquid proferamus, in quo de ipsa, & non tantum de modo loquendi possit esse controversia, suppono in primis omnium iustorum merita, propter quæ gloriam consequentur, esse in generali iudicio promulganda, ut omnes docent sine controversia, & colligunt ex Matthæ. 25. Apoc. 20. & Dan. 7. & ex ijs, quæ dicemus tam in hac, quam in Sectione 9. evidenter constabit. Sub eorum autem meritis comprehendam tam propriæ eorum merita, quam fructum meritorum Christi eis per sacramenta applicatum. Quia ratio sententie ferenda, & æquitas Diuina iustitiae his omnibus nimirum, & quia merita Christi, postquam sunt applicata, quoad effectum efficiuntur quasi propria. Secundo suppono, quoddam esse iustos, qui nullum peccatum actuale in hac vita commiserunt, in quo ordine solum enumerare possumus beatam Virginem, & infantes iustificatos, & de his satis congruent ratione dici potest, nullum in illis futurum esse discussionem, in infantibus quidem, quia nulla habuerunt opera, in Virgine autem, quia omnia, quæ habuit, fuerunt bona merita, quorum gloriofa, & copiosa, ac distinctissima publicatio facienda est in iudicio, sed illa non potest dici discussio, sed absoluta laudatio: nam discussio, vel disceptatio dicit quandam collationem bonarum, & prauriarum actionum cum approbatione, excusatione, vel accusatione earum. Alii vero sunt sancti, qui cum bonis meritis habuerunt aliquæ peccata coiuncta, & in ijs tunc videbuntur fieri propria discussio, vel disceptatio, si omnia eorum opera tam bona, quam mala deferenda sint in iudicium, ut mala vel excusat, vel iam omnino delata, ac purgata esse, bona autem preualuisse, & premio digna permanuisse ostendantur. In hoc ergo sensu potest esse quæstio de re, an omnes iusti, vel aliqui tantum, vel nulli iudicandi sint iudicio discussio.

Prima sententia est, nullum iustorum hominum esse iudicandum iudicio discussionis in predicto sensu. Quia peccata iustorum non reuelabuntur in iudicio, sed tantum merita. Ita sentit Magist. in 4. dict. finit. 43. Viguerius cap. 21. §. 3. versic. 8. & Somnus tractat de extremo iudicio cap. 6. Fundamentum sumitur ex aliquibus locis Scripturæ, in quibus peccata semel remissa, tegi, occulti, deleri, & obliuionis tradi dicuntur, cui promissioni repugnare videatur, quod postea in vniuerso hominum conspectu proferantur. Assumptum patet ex illo Psalm. 31.

Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. 1. Petr. 4. Charitas operis multitudinem peccatorum. Isai 43. Ego sunt, qui operis iniquitatibus: & cap. 53. Obliviosi traditi sunt angustiae priores, & abscindit sunt ab oculis nostris. Ecce enim ego creo celos nubes, & terram nouam, & non erunt in memoria priora. Vbi Hieronymus ita dicit, exponi posse quod in celo nouo, & in terra nova, omnis conuersatione pristina memoria delectatur, ne hoc ipsum pars malorum sit, prioris angustia recordari. Et Psalm. 50. Dele iniquitatem meam. Vbi Chrysostomus homil. 2. Situ memori sis, Deus non erit menor: si tu eius oblitus fueris, Deus ciui memorabitur, fecisti malum, menor es tu, vi Dominus tuus illud oblitus erit, iuxta id Ezech. 2. Si impius egerit paenitentiam, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius. Similia

Sectio VII.

683

A habet Bernard. serm. 55. in Cant. Et confirmatur, quia Sancti in indicio honorandi sunt, & præmiandi: sed hæc peccatorum manifestatio non pertinet ad eorum honorem, imo nec videtur posse fieri sine aliquo rubore, & dedecore.

Nihilominus dicendum est, omnia iustorum peccata tam moralia, quam venialia esse in iudicio manifestanda. Ita sentit D. Thom. in 4. d. 43. art. vlt. & Bonavent. art. 2. q. 2. & 3. & ibi communiter relata, qui Theologi. Sot. d. 47. q. artic. 3. & est aperta sententia Anselmi in Elucidario, & libro de similitudinibus, & significatur ab Augustin. in libri Meditationum, capit. 4. dicente, Ecce coram tor millibus populo rum nu labuant omnes iniquitates meas agminibus angelorum patebunt vniuersa scelerata mea, non solum actuun,

B sed etiam cogitationum, simul locutionum. Similia multa habet Hugo Victor. in li. 3. de Anim. capit. 23. Et probatur primò ex Scriptura, quæ absolutè, & fine exceptione affirmat omnium actiones esse in iudicium deferendas: non ergo potest fieri hæc exceptio sine maiori fundamento. Antecedens constat ex verbi Christi Mat. 12. Dico autem vobis: quoni in omni verbum otiosum, quod loquuntur homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Vbi omnes Patres intelligent possumus esse exemplum in peccato quodam, quod levissimum apparet, ac frequentissimum, ut intelligamus multo magis esse redditandam rationem de omnibus alijs. Præterea id satis aperte docuit sapiens Ecl. vlt. Cundia, que sunt adducet Deus in iudicium pro omni creato, siue bonum, siue malum sit. Et quamvis hoc explicari possit de iudicio particulari: tamen & Scriptura frequentius loquitur de vniuersali, & Sancti docent, quidquid indicatum fuerit in particulari iudicio, iudicandum esse in vniuersali, & ita ibi expavit Hiero. conferendo inter se testimonia citata. Hier.

E Et idem confirmat Paul. 2. ad Corinth. 5. dicens. Referet rurus quisque propria corporis prout gesta, siue bonum siue malum. Et 1. ad Corin. 4. Nolite ante tempus iudicare, quod ad usque veniat Dominus, qui illuminabit absconditam braram, & manifestabit consilia cordium. Secundò, quia hoc pertinet ad perfectionem & integratem illius iudicij, & diuinæ iustitiae manifestationem. Nam ut constet Christi iudicantis, & redditus Sanctis præmium, iustum esse sententiam non sufficit, quod isti habuerint merita: sed oportet, ut constet illa permanuisse viua, & omnia impediimenta fuisse sublata, atque adeo omnia mala, eriam in iustis fuisse vel misericorditer propter Christum remissa, vel condigne vindicata, & purgata. Vnde ad ostensionem etiam diuinæ gratia, & ad gloriam Christi hic iudicandi modus spectat. Sicut etiam peccata reproborum, quæ in hac vita per penitentiam delecta fuerint, quamvis iterum punienda non sunt, in iudicium illud deferuntur, ut diuina iustitia, ac misericordia amplius manifestetur. Tertio quia opposita sententia nullum habet verisimile fundamentum. Nam in primis, omnibus illis Scripturæ locis non promittitur vera, ac propria obliuio peccatorum. Alioquin oporteret, ut neque in diuina memoria manerent, qui promittit Deus, quod oblitus sit eorum. Et similiter oporteret, vt neque ipsi Sancti, qui illa commiserunt, eorum recordarentur, quod est aperte fallum, ut constat ex Apocal. 20. quem locum Section. 9. exponemus. Et ad hoc propositum tractat illum Augustin. 20. de Civit. cap. 14. docens, in die iudicij omnia tam bona, quam mala esse in singulorum memoriam retinenda. Et Gregor. in Psalm. 88. dicit quod recordabantur miseriarum preteritarum, vi in eternum Greg. Papa. misericordias Domini canant. Idem docet Laetani. Laetans. tius lib. 7. ca. 22. in illis ergo Scripturæ locis per omnes illos dicendi modos significatur perfecta remissio peccatorum, quæ deleri dicuntur, quia macu-

la eo-

*Matt. 25.
Dan. 7.
Apoc. 20.*

*Magist.
Viguerius.*

*Psalm. 31.
1. Petr. 4.
Isa. 43. & 63.*

Hier.

*Psalm. 50.
Chrys.*

Ezech. 18.

la eorum in anima non manet: obliuioni autem traduntur à Deo, quia iam eorum nō recordatur, ut puniat. & eodem modo, tegi, & occultari, quia iam non protrahunt ad iram, neq; sunt rubori, aut dedecori.

Publica delictorum manifestatio in iudicio univerali sanctorum pudoris et tristitia non futura.

Ex quo facile responderet ad confirmationem supra factam. Quia sicut memoria peccatorum non efficit dolorem, aut tristitiam in Beatis: ita neq; eorum manifestatio pudore, aut tristitiam inferat. Non enim iam sunt capaces harum passionum. Quod aperitis exemplis conuinci potest. Quis enim dubitet cognoscere Petrum, vel Magdalena quotidie in Ecclesia sua peccata publice prædicari, de quo non solum pudore, & dolore non afficiuntur, sed etiam vehementer gaudent, quia in maiorem Dei gloriam cedit. Item nulla infamia, aut verum aliquod malum creaturæ Sanctis ex hac manifestatione, sed ipsi, cum rectissimi sint in omnibus, non possunt moueri, nisi ex apprehensione veri boni, aut mali: ergo hac de causa nullo ex predictis affectibus mouebuntur, qui non sunt nisi fuga quadam imminentis, & presentis mali. Et confirmatur, quia tanta erit Sanctorum gloria, & lætitia de punitientia pro peccatis accepta, de remissione obtenta, deq; admirabili ratione diuinæ prouidentie, qua factum est, ut mala illis cooperentur in bonum, ut propter has etiam causas gaudent, quod eadem peccata omnibus manifestentur. Quomodo enim possint diuinæ in eos gratia, ac benignitas agnosciri, nisi eorum lapsus cognoscerentur? Aut quomodo poterunt omnia eorum merita, quæ per penitentiam, & satisfactionem pro peccatis consecuti sunt, omnibus nota fieri, nisi peccata, quæ fuerunt occasio, & materia illorum meritorum, cum etiam quoq; innotescant? plura in fauorem huius sententiae sumi poterunt, ex his, quæ in Seçt. 9. diximus.

In iudicio quomodo.

Sophon. i.

Bernard.

Psalm. 74.

Responsio ad argumentum in oppositum.

Basil.

Psalm. 7.

Psalm. 5.

Ioann. 5.

Ex ijs igitur constat, si discussio nihil aliud significet, quam examinationem, & collationem bonarum, & malarum actionum, omnes Sanctos, qui aliqua peccata commiserint, aliquo modo iudicando iudicio discussionis, quamquam dici possit, hanc discussionem minorem esse futuram in ijs, qui tantum venialiter peccauerunt, quam in ijs, qui mortalia etiam crima commiserunt, & similiter maiorem futuram in ijs, qui plura, & grauiora admiserunt peccata, quam in ijs qui pauciora. Et in hunc modum intelligi potest illud Soph. i. *Et erit in die illa, scrutabor Ierusalem in lucernis.* Quæ verba eleganter tractat Bernard. serm. 55. in Canti. Vbi Ierusalem nomine, dicit, Prophetam designasse illos, qui in hoc seculo vitam ducunt religiosam, mores supernaelius Ierusalem conuerstionis honesta, & ordinata pro viribus imitantes. Quorum peccata occulta sunt nomine & habitu iustitiae adumbrata. Eruditio (inquit) neceſſe erit, subtilia inuestigari discussione, & quasi admoris lucernis de tenebris in lucem prodi. Possumus afferre aliquid & de Psalm. ad confirmandum id, quod dicitur de scrutanda Ierusalem. Ait namq; sub persona Domini: Cum accepto tempus, ego iustitias iudicabo, vias iastrorum [ni fallor] & actus eorum discussurum se, & examinaturum dicit. Cum ergo postea Bernardus dicit, si nos in hac vita diiudicauerimus, postea non fore iudicandos, de iudicio damnationis loquitur:

Ad rationes autem dubitandi in principio positas responderetur. Ad primam, verbum iudicandi in Scriptura varijs modis sumi, ve norauit Basil. hom. in Psalm. 7. in illud, Dominus iudicat populos. Interdum enim in communione significat sententiam proferte post causæ examinationem, siue iudicium sit condemnationis, siue absolutionis. Et hac videtur esse propria significatio, secundum quam dicitur Christus iudicaturus viuos, & mortuos, & hoc modo dicimus, Sanctos esse iudicandos. Interdum vero iudicare significat idem, quod condemnare, ut Psal. 5. *Judica eos Deus.* Et Ioann. 5. *Qui vero mala, in resurre-*

Actionem iudicij, id est, damnationis.

Nam quia iudicium est actus iustitiae, & principale futurum est ad manifestandam diuinam iustitiam, quæ in reprobis potissimum exercenda est: ideo iniqui quasi per an-toniomiam iudicandi dicuntur. Cum ergo Ioann. 3. dicitur, *Qui credit in eum: non iudicatur,* sensus est, non condemnatur, scilicet, secundum præsen-tem iustitiam, aut, si in ea persevereret. Sicut inferius inquit, *Qui credit in filium, habet vitam aeternam: qui incredulus est filio, non videbit vitam;* & capit. 5. *Qui credit in eum, qui misit me: habet vitam eternam,* & in iudicium non venit, id est, in damnationem. Vnde sub-iungit, *Sed transi a morte in vitam.* Sic Irenæus libro 5. capit. 27. *Qui credit in me (inquit) non iudicatur, id est, non separatur a Deo: qui autem non credit, iam iudicatus est, id est, separavit semetipsum a Deo voluntaria sen-tentia.*

Ad secundam respondetur, etiam illos Sanctos, qui corpore, & animo sicut Beati fore iudicados, quia licet priuatum iudicati sint, oportet corum causam ad publicum tribunal deferri. Nam etiam tempore iudicij omnes Sancti erunt iam corpore, & animo glorioſi, & nihilominus iudicabuntur.

Ad tertiam, iam explicatum est, quomodo in-Christi gnes Sancti iudicandi sint: nec est inconveniens, quomodo quod assessores Christi ab ipso iudicentur, & cum in iudicando ipso inferiores diiudicent, quamvis à Gregorio 13. dicatur non iudicandi, quia eorum causa breuiter transfigenda est, potius per modum approbationis, & laudis, quam discussionis, & examinationis. De Christo autem Domino non desunt, qui dicant etiam ipsum fore iudicandum. Anfelmus enim in E. Anselm. lucidario sentit vniuersas Christi actiones, & vitam esse in iudicio omnibus manifestandam: *Et ita exponit illud Apocalyp. 10. Et libri aperti sunt, id est, con-scientia singulorum,* & alius liber apertus est, qui est vita, id est, vita Iesu in quo omnes quasi in libro legunt, quid de praepotis eius vel fecerunt, vel neglexerunt. Ritus per hanc vitam Christi manifestationem constabit euidentius infinita Dei misericordia, & iusticia erga hu-manum genus, ad ipsius gloriam, & bonorum consolationem, & confusionem malorum. Hac ergo ratione quodammodo dici potest Christus seipsum diiudicaturus. Quod tamen potius metaphorice, quam propriè dictum est, eo modo, quo etiam ipse Deus in iudicium venire dicitur, iuxta illud Psal. 50. *Vt iustificeris in sermonibus tuis,* & vincas, cum iudicaris: *Ioel 3. & Ioe. 3. vbi non legimus. Et disceptabo cum eis,* He-*brae 13. 4. Reduc me in memoriam,* & iudicemur simul, narra, si quid habeas, vt Amb. iustificeris. De quo tractans Ambr. Psal. 36. Graue [in-]quirit] est hoc iudicium, cum Dominus de se postulat contra hominem iudicari. Quia teuera Deum, aut Christum hoc modo iudicari, potius est, iustius, atq; exactius homines iudicare, causam suam magis magis ad-versus prauos homines, & in fauorem bonorum iu-stificando.

SECTIO VIII.

Vitrum Angelum tam boni, quam mali, iudicandi sint.

Non est huius questionis sensus, an sint Angeli Sancti iudicandi: quoad premium essentiale ex operibus, & meritis, quæ in beatitudine gesserunt, vt Origenes seipsum indicat, homilia 13. in Lucam, homilia 20. & 24. in Numer. quempiè interpretatur Diuus Thomas 1. parr. quæst. 113. articul. 7. ad 4. D. Thom. ex eodem Origene homilia 11. in Numer. vbi ait fu-turos etiam Angelos custodes in iudicio, non tam vt de sua custodia iudicentur, quam vt sint testes iugnauæ, ac negligentia hominum. Est ergo quæstio de iudicio Angelorum ex operibus, & meritis, que

Disput. LVIII.

Sectio X.

685

Symbol. quæ in statu sua viæ habuerunt. In qua re est sententia satis vulgata, Angelos non esse iudicandos, salte quoad præmium, & pñam essentialiæ. Ita sentit D. Thomas hic quæst. 59, articul. 6. Negat enim iudicariam potestatem Christi ut hominis se se extenderet ad Angelos quoad præmium, & pñam essentialiæ: sed solum quantum ad ministeria eorum, & accidentalia præmia, vel supplicia, quæ inde resulant. Et in 4. dist. 47. quæst. 1. articul. 3. quæstioncula 4. apertius dicit, hoc iudicium directe non pertinet ad Angelos: sed tantum indirecte, quatenus actionibus hominum fuerunt commixti. Atq; hanc sententiam amplectuntur discipuli D. Thomæ. Probari autem potest. Primo, quia generale iudicium de Angelis, initio mundi perfectum est, unde omnes integrum præmium, aut supplicium essentialiæ accepterunt. Secundo, quia Christus non est redemptor Angelorum, ergo nec futurus erit iudex. Tertio, quia in Symbolo tantum profremur, Christum futurum iudicem viuorum, & mortuorum, & in Evangelio solum de hominibus profertur sententia, Venite benedicti, &c. Mat. 25.

Matthas. Dicendum tamen est primo, omnes Angelos tam bonos, quam malos compaſſituros in iudicio, & aliquo modo illud subiuturos. In hac assertione omnes comparantur conuenienter, & de bonis quidem Angelis constat. Quia Christus dixit omnes Angelos sanctos venturos secum ad iudicium. De malis autem omnes Theologici idem docent. Quia est vere eadem ratio: & quia ad gloriam Christi spectat, vt eo die illi iuretur omnigenu, sicut Paulus exposuit. Et quia tam boni, quam malii Angelii ad salutem, vel damnationem hominum aliquod cooperati sunt, & aliquod ministerii exhibent circa præmium vel peccatum eorum, idcirco obportet, ut huius generali iudicio omnes assint, & Christo, vt vniuersorum Domino subjiciantur. Et hinc est effectus huius iudicij saltē indirecte redundaturum ad Angelos. Gaudebunt enim boni de consortio Sacerdotum hominum, & de fructu sui ministerij, & similiter accrescet malis aliqua confusio, & accidentaria tristitia ex condemnatione prauorum hominum. Nam ipsi etiam deterridentur in infernum. Et de malis, quorum causa extiterunt, notio aliquo modo punientur, saltē per nouam quādam igitur miniam, & publicam infamiam.

Angeli a Christo iudi- can- di- om- nes. Secundo dicendum est, probabilius videri omnes etiam Angelos esse iudicandos quoad præmium, & supplicium essentialiæ, iudicio saltē approbationis, & condemnationis. Ita sentit Bonaventura in qua dictum est, 47. articulo. 1. quæst. 4. & Richardus articul. 1. quæst. 6. & probatur primo ex illo. 2. Petri. 2. Si Deus Angelis peccantibus non pepergit, sed reducitibus inferni detracit in Tartarus tradidit cretianos, in iudicium reservari. Quorum verborum sensus est, Deum non pepercisse Angelis peccantibus, eosque carceribus addictos in iudicii diem reservasse, utique iudicandos, & puniendos. Ita exponit Augustinus libr. 11. de Ciuitat. capit. 33 & libr. 21. capit. 23. & libr. de natura boni contra Manich. capit. 33. & finalem sententiam ex Andrea Apostolo refert Abdias Babylon. libr. 2. Ex quo loco sum puerum aliqui veteres Patres occasionem, vt dicarent, dæmones nondum puniri igne inferni, donec in iudicio vniuersali iudicentur, & ad æternum ignem damnentur. Hoc enim sensu intelliguntur dixisse Petrum omnes in iudicium reservari. Ita sentit Iustinius in dial. cū Triphoni, quem refert, & sequitur Irenæus libro quinto contra hæreses, capit. 33. & virtusque sententiam refert, & approbat Eusebius libro quarto Hist. capit. 17. alias 18. & Nicephorus libro quarto capit. 6. Qui etiam putant, ante aduentum Christi non certato cognovisse dæmonem suam damnationem: post Dominum autem aduentum intellexisse, ignem æternum sibi esse paratum. Quod etiam refert, & probat OEcumenius 1. Petr. 5. Verumtamen hæc sen-

A tentia quoad aliquid singularis est; & non est probanda. Nam tam certum est angelos malos à principio suæ damnationis esse igni traditos, & cognovisse suam damnationem æternam, quam idem est certum de hominib; peccatib; mortalib; decedentibus, seu quam est certum, Angelos bonos esse Beatos. Potest autem illa sententia pie exponi, vt postea dicam. Ex illa ergo tantum sumimus id (quod iij Patres supponunt) Angelos, scilicet, fore a Christo iudicandos, & malos ipsius sententia esse in infernum deterridentos, vt inde nunquam amplius possint emergere, sicut nunc eis permititur; vt ex Apocalypsi 14. 12. & 20. colligitur, in illis verbis, Diabolus qui seducebat eos missus est in flagrum ignis, & sulphuris, ubi & bestias, & Pseudo Propheta crucifixus in die, ac nocte in scula faciulorum. Et quoad hoc dici possunt, fuisse prius dæmones incerti de sua peccata, nimis rurum quare ad hanc perpetuam incarnationem in loco inferni, & priuationem illius potestatis, & libertatis, quam in hoc mundo possidebant. Et hoc sensu conquerentur de Christo Marc. 1. Quid nobis, & tibi Ihesu Nazarenus, venisti ante tempus perdere nos? Ex quo loco potest etiam conclusio posita confirmari. Nam (vt Glossa ibi exponit) suspicabuntur dæmones, se fore statim a Christo iudicandos, & in infernum precipitandos, & hanc vocabant perditionem suam.

Præterea idem confirmari potest ex illo. 1. ad Corinth. 6. Nescitis, quoniam Angelos iudicabitis? Quod de iudicio vniuersali exponunt Chrysostom. Theodoretus, Ambrosius, Anselmus & alijs Græci, Latini, que, quamvis aliqui eorum de malis angelis, alij absolute de omnibus intelligent. Sed nihil refert, nam idem reddit sensus. Vnde Ambrosius ibi ait, eodem modo iudicandos esse Angelos, quo & mundus iudicabitur. Nec potest hic locus conuenienter expōni de iudicio tantum indirecto, sed quoad præmium accidentale. Tum quia Paulus eodem modo dicit, a nobis iudicatum iri Angelos, sicut mundum, & ita de eodem iudicio genere ab omnibus exponitur. Tum etiam, quia per illud indirectum, i. iudicium non proprio iudicantur Angelii, sed homines, & ex accidenti redundant in Angelos. Pauli autem verba possunt proprie, & in rigore intelligi. Quapropter Clemens Roman. libro 7. Conf. cap. 33. dicit venturum Christum in throno Regnissim ad condemnandum deceptorem mundi diabolum, & ad tribuendum vniuersique pro actionibus suis. Similia habet Laurent. lib. 7. cap. 28. Certum est autem, si malii Angelii iudicandi sunt iudicio condemnationis, multo magis esse iudicandos Sanctos Angelos iudicio approbationis. Secundo possumus argumentari ratione. Quia ex Angelis, & hominibus sanctis constituitur unum Christi corpus, vna Ecclesia, & vna Dei ciuitas, & omnibus retrahitur pro meritis premium eiusdem rationis, ergo conueniens est, vt publicum iudicium cum retributione fiat, non solum de hominibus, sed etiam de Angelis. Patet consequentia, primo, quia hic habent locum omnes rationes, & congruentia ad Diuinam prouidentiam pertinentes, propter quas voluit Deus fieri generali hominum iudicium, vt supra vidimus. Quia hoc pertinet ad manifestationem Ditiuina iustitiae, & misericordie. Pertinet etiam ad honorem, & gloriam Christi, vt sicut est caput, & Rex Angelorum, sit etiam supremus iudex. Pertinet quoque ad honorem Sanctorum Angelorum, vt eorum merita, & corona in conspectu tum hominum, tum Angelorum laudem, & honorem accipient. Deinde, quia nihil est, quod impedit, quo minus ita fiat. Quia, licet Angelii iam receptorum præmium, vel pñnam, & consequenter iudicati fuerint: illud tamen iudicium sicut priuatum respectu huius vniuersali iudicij, sicut etiam de hominibus est necessario dicendum. Item licet Christus non sit redemptor Angelorum, & tamen Salvator, & Iustificator, ideoque debuit

i. Cor. 6.
Chrys.
Amb.
Anselm.

Clem. Pap.

Lactant.

Aug.

Abdias Ba- byl.

Iustinius Iren.

Eusebius.

Oecumen.

Fr. Suarez. tom. 2^a

Mmm

esse

esse iudex etiam quoad essentialia præmium. Quod autem in symbolo tantum profiteamur, esse iudicem viæ orum, ac mortuorum, non propterea negatur, futurum etiam esse iudicem Angelorum: sed doceatur id, quod certum est, nobisque necessarium: tacentur autem reliqua, nostræque inquisitioni relinquuntur: quanquam sub nomine viuorum Angeli possint comprehendendi.

S E C T I O N I X.

Quomodo sint omnium cause, & opera in iudicium manifestanda.

In precedentibus sectionibus multa attigimus, que sub hoc titulo comprehendi videntur, prætermit tamen non potuerunt, quia res sunt adeo inter se connexa, vt non possint disputatione sciungi: hic ergo solum addemus ea, quæ ad complementum huius disputationis dicenda superfluit. Hactenus enim descripsimus aduentum iudicis, & omnium iudicandorum conuentum, vnde fit reliquum, vt ipsum actum iudicandi describamus. Cum vero in hoc duo contineantur, seu requirantur, scilicet causa cognitionis, ac manifestatio, & sententia prolatione ijs duobus explicatis, erit iudicium absolutum, & omnino ex parte declaratum.

Vt ergo, de priori dicamus, supponendum est,

quod sepe est in superioribus inculcatum, hoc iudicium futurum esse sensibile quoad mutuam pra-

sentiam iudicis, & hominum iudicandorum. Itaq; non solum Christus conspiciet, & cōspicietur à sanctis hominibus, sed etiam à malis, & inquis: quod

videtur de fide certum ex illo Matth. 24. Sicut fulgor

exi ab Oriente, & paret vsque in Occidente, ita erit ad-

uentus filii hominis. Ex quo colligunt omnes Patres,

Christum venturum manifeste, vt ab omnibus videatur. Vnde inferius dicitur, Videbunt filium homi-

nū venientem in nubibus cali, &c. 22. Congregabuntur ante eum omnes gentes, vbi significatur aperte mutua

ac sensibilis presentia. Quæ non obsecræ etiam col-

ligitur ex colloquio, quod ibi describitur inter iu-

dicem, & iudicando. Et cap. 26. Videbitus filium homi-

nū sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nu-

bibus cali. Ex quibus locis non solum constat, viros

omnes homines Christi humanitatem, sed etiam ex-

ternam gloriam, & maiestatem, & claritatem cor-

poris eius, vt cum Magistro docent. Theologi om-

nes in 4. dist. 48. & est sententia August. Enarrat. in

Psal. 85. circa illa verba, Refuge in me, & misere mei,

& Enarrat. in Psalm. 109. circa illud, Tecum princi-

pium in die virtutis tua. Et facile suaderi potest ex o-

mniibus, quæ in superioribus dicta sunt de secundo

Christi aduentu visibili, ac sensibili, & de differen-

tia inter primum, & secundum aduentum, & de glo-

ria, & maiestate secundi. Illa enim omnia probant,

illam gloriam, & maiestatem conficiendam esse ab

omnibus hominibus iudicandis. Loquor autem de

claritate corporis, & maiestate externa ac sensibili:

nam gloria diuinatatem non ostenderur reprobis, sed

tantum Sanctis, vt recte docuit August. 1. de Trinit.

cap. 13. Et Isidor. libr. 1. de sum. bon. cap. 30. Non e-

nim docet, tantum bonum iniquissimum hominibus

communicari: maxime cum ad iudicium illud tran-

sigendum necessarium non sit: ideo enim fiet iudi-

cium per humanitatem, vt in ea conficerem posse

reprobis suum iudicem, quem in diuinitate propter

eius eminentiam intuiri non decebat. Dices, Ergo

necepsisse erat, vt videretur gloriam corporis Chri-

sti, satis enim esset, formam humanam conspicere,

quam suo arbitrio manifestare potest corpus glo-

riosum, non manifestata claritate sua. Adde, viden-

dum esse Christum à damnatis in forma crucifixi:

ergo nō videbitur ab eis gloria corporis eius. Maxi-

me, quia visio huius gloria, & claritatis posset re-

Artic. VI.

A probis parere aliquod gaudium. Respon. negando *Solmiz.* consequentiā, quia ad terrorē damatorum, eorumq; confusionem, oportet vt videant saltem sen-
fibilem gloriam Christi hominis, ex qua non solum voluptatem non capient, sed potius turbabuntur timore horribili, quia non conspiciunt illam claritatē, vt eius pulchritudine fruantur, sed vt in illa sā-
quam in signo videant & Christi gloriam & maiestatē, & quid ipsi amiserint. Quod autē dicitur Christus videns in forma crucifixi, si intelligatur quo-
ad corporis figuram, & situm, fictitium est, & sine fundamento: si autem intelligatur, quod videbunt in eo insignia crucifixionis, verissimum quidem est, iuxta illud Zach. 12. Asperient ad me quem confixerunt, ZACH. 12.
quod de hoc mysterio exponit Ioan. c. 19. & significa-
Apoc. 1.
tur Apoc. 1. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, vt notat Ignat. epist. 10. ad Smyrnenses, & Cypri. ser. de ascen. & Chrys. hom. Cypr.
de cruce & latrone, & ho. 49. imperfecti in Matth. & Chrys.
Hier. epist. 1. ad Heliodor. & alij in superioribus alla-
ti. Non repugnat autem, vide, hoc modo Chri-
stum crucifixum, & videre illum in maiestate sua,
quia illa insignia passionis in eius corpore gloriose
manent cum summa gloria, & decore.

Secundo supponendum est, in illo iudicio mani-
festanda esse iudicandorum opera tam bona, quam
mala, quod spectat ad cognitionem, & probationē
cause, de qua ferendum est iudicium. Quæ veritas
sic absolute proposta, de fide est, vt constat ex locis
supra tractatis, Matth. 25. aad Corint. 5. & alijs. Duo
autem sunt potissima testimonia, in quibus hic, a-
ctus Diuini iudicij specialius describitur. Primum
est Daniel. 7. iudicium sedet, & libri aperti sunt. Secun-
dum est Apocalyp. 20. Et vidi mortuos magnos, & pu-
illos flantes in conspectu throni, & libri aperti sunt, &
alius liber apertus est, qui est vita, & iudicati sunt mortui
ex iis, quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.
In quibus locis quamvis Sancti varijs modis expli-
cent librorum metaphoram, tamen omnes intelligi-
unt (quod Ioannes satis explicit) ea librorum ap-
pertione significatam esse operum omnium mani-
festationem. Aug. ergo 2. de Ciuit. cap. 14. & 15. per Aug.
libros, qui aperti sunt, intelligit Sanctos, in quorum
mentibus, & cordibus Diuina voluntas, & lex veluti
clara, & expressa cognoscit potest: per librum autem
vitæ intelligit vim Diuinam, qua unicusque præsens
fiet, quidquid in vita male aut bene gesit. Cum e-
num ad iudicium operum necessaria sit cognitio le-
gis seu iuris, facti seu operis, plures etiam libri viden-
tur esse necessarij. Alij in quib; precepta scripta sint
alij in quibus ipsorum operum historia sit conscrip-
ta: priores ergo libros intelligit Aug. esse corda
Sanctorum, Diuinium ius ac Diuinam voluntatem
exprimita, alterum autem librum vitæ intelligit esse
memoriam factorum omnium, quæ virtute Diuina
in omnibus hominib; iudicandis fiet. Et eandē fere
expositionem sequens Richard. Viator, in dicto
libr. de potestate iudicaria, intelligit, priores libros
non esse quoslibet Sanctos, sed solos insignes ac per-
fectos viros, in quibus Diuina lex, ac voluntas tan-
quam in speculo relucet. A qua interpretatione non
abhorret Theodor. Daniel. 7. nec Anselmus in Elu-
cidario. Quia addit, librum vitæ esse vitam Iesu,
quæ omnibus debet esse norma vivendi, & ita intelligi
potest quasi lex, per quam omnes sunt iudicandi.
Beda vero per libros apertos intelligit scripturas,
in quibus præcepta Diuina continentur, quæ omnia
probabiliter excogitata sunt. Vera tamen inter-
pretatio, & maxime literalis esse videtur, plures li-
bros, qui aperti sunt, esse omnium hominum
& Angelorum conscientias, in quibus tam iura, quam
facta conscripta reperiuntur, iuxta illud Isai quin-
quagesimo primo. Lex mea in corde vobis, & Psalm. 36. Psal. 36.
Lex Dei ius in corde ipsius & illud Ierem. 17. Peccatum tu Ierem. 17.
da scriptum est filio ferreo in vngue adamantino exar-
atum

*Iudex & in-
dicandi visi-
bilitas appa-
rebit.*

Matth. 24.

Matth. 25.

Matth. 26.

Mag. sen.

Obiectio:

Dan. 7.

Apoc. 10.

Aug. 2. de Ciuit. cap. 14. & 15.

lex veluti

Rich. VII.

Theodor.

Anselm.

Beda.

Psalm. 36.

Isai 51.

Psalm. 36.

Ierem. 17.

Psalm. 36.

Psalm. 36.

Psalm. 36.

Psalm. 36.

Psalm. 36.

Disput. LVII.

Rom. 2. *Hieron.* *Theodor.* *Hier.* *Aug.*

tum super latitudinem cordis eorum. Igitur ex ijs, quæ in conscientijs scripta fuerint, singuli iudicandi sunt. Vnde Paul. ad Romi, 2. *Theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, & infra; Ostendunt opus legi ſcripturn in cordibus ſuis, testimonium reddente illa conscientia ipsorum, & inter ſe inducere cogitationem accusantium, aut etiam defendantem in die, cum iudicabit Deum occulta hominum. Reete ergo per liberos, qui aperte riendi sunt, ex quibus iudicandi sunt mortui, conscientias, ſeu memorias ſingulorum interpretamur cum Hieronym. & Theodor. Dan. 7. Per librum autem vita, recte etiam intelligunt Hierony. & Aug. dicto lib. 20. c. 15. librum illum viuētum, ſeu Diuīnam mentem, in qua p̄adestinati omnes conſcriptiunt. Hie enim est frequentioriſ viſu huius vocis in ſcriptura, vt latius tradit D. Thom. i. p. quæſt. 24. & p̄adertim apud Ioannem in Apōcalyp. p. 13. Adorauerunt eam omnes, qui habitant terram, quorum non ſunt ſcripta nomina in libra vita: & eodem ea. 20. Qui non eſt auenius in libro vita ſcriptus, miſſus eſt in flagrum igni. Idem fere habetur cap. 21. & 22. Vnde in alijs libris dicuntur eſſe conſcripta omnia opera, in hoc vero libro vita p̄cipue dicuntur ſcripta nomina, ſeu perſonæ. Nam ſicut in malitia, aliis eſt liber, in quo ſcribuntur delecti milites, alijs vero, in quibus deſcribuntur vel leges, vel facta militum, ita in praefenti, p̄ter eos libros; in quibus ſcribuntur facta hominum, eſt liber vita in Dō, in quo deſcribuntur, qui ad vitam æternam ſunt electi, qui in die iudicij aperiendus eſt: quoniam perſpectis omnium conſcientijs, & operibus statim conſtabit, qui ſint de numero p̄adestinatōrum, qui vero non, & omnibus notum fiet, quomodo Deus, & ſumma misericordia eos elegerit, & admirabili p̄otentia per conſentanea media ad fidem perduxit. & non minori iuſtitia eis p̄mium redat. Dices, Cur non fit mentio alterius libri, in quo ſcripti ſint reprobi, qui dici poterit liber mortis. Respondet Auguſt. & D. Thom. eos, qui repudiantur, & reiiciuntur, non ſolere ſingulariter in libro deſcribi. Hieronym. autem ſentit dari librum mortis, non quidem in mente Dei, ſed dæmonis: quia licet Deus ſcientiam habeat omnium reproborum, tamen non per ſe, & quaſi ex voluntate, & intentione ſua illos deſcripti in mente ſua, ſed ſolum quia ipſi futuri erant tales, ideo eos p̄ſcriuit, quod Auguſtin. & Thomas intendunt. At vero dæmon ſuum librum habet, in quo reprobi, & eorum opera ſcribit, quem ipſe quidem in die iudicij proferet, vt ſui imitatores acculeret. Tamē quia Deus per illum librum non iudicabit, ſed per ſingularem conſientiam, & ſuam ſcientiam, ideo de illo libro non fit mentio in ſcriptura. Ex ijs ergo ſatis conſtat omnium opera manifeſtanda eſſe in die iudicij, ſub quibus facta & dicta, & occultissimæ cogitationes comprehenduntur, omnia enim haec in conſcientijs ſcribuntur, & omnibus proprium aliquid p̄mium, vel ſupplicium reſpondebit.*

Duo autem circa hoc inquire possunt. Primum, an omnia, & ſingula opera omnium hominum, & Angelorum ſint nota omnibus alijs, an vero tantum ſingulis manifeſtanda ſint, quæ ſunt vniuque propria. Nam de hoc ſecundo nullum eſt dubium inter Theologos. Tum propter adducta testimonija ſcripta: tum etiam, quia hoc ſpectat ad æquitatē diuini iudicij, vt vniuſ cuique cauſa legitimo testi monio comprobetur, quale erit in ſingulis teſtimoniū propriae conſientia, vt ex Paulo adductum eſt. De primo autem aliqui Theologi dubitant, quia non existimant, illud eſſe neceſſarium ad æquitatē diuini iudicij, in quam ſentientiam videntur inclinare Paludan. in 4. diſtinct. 47. quæſt. 1. articul. 2. & Durand. quæſt. 2. Multo autem verior eſt contraria ſententia, quam tenet D. Thom. diſtinct. 43. quæſt. 1. articul. 5. quæſt. 3. & Bonauentura ibidem articul. 3. & Richar. articul. 7. & diſtinct. 47. articul. 1. quæſt.

Fr. Suarez. tom. 2.

Sectio IX.

687

3. & ſoto quæſt. 1. articul. 3. Atque ad id perſuadendum afferri poſſunt, prætereā, quæ hic diximus, permulta alia, quæ Sect. 5. & 7. adducta ſunt. Ratio eſt, quia non haberet illud iudicium perfectam rationem generalis iudicij, ac fere ſuperuacaneum eſſet, ſi omnium cauſe non eſſent in publicum proferendæ, & lētentia, ac ratio eius omnibus manifeſtanda.

Hinc oritur ſecundum dubium, quomodo haec cognitio ſeu manifeſtatio facienda ſit. In quo multa includuntur, ſcilicet an facienda ſit per mentalem ratiū manifeſtationem, an per vocalem. Item an ſit in momento, vel in tempore facienda. De quibus omnibus Theologi locis citatis multa feruntur, ſed ut recte dixit Magiſter, cum de hac re nihil per ſcripturam, neque per Eccleſiam ſit nobis reuelatum, nihil poterit certo fundamento affirmari, cum Deus illis, & alijs modis, prout ſibi placuerit, hoc facere poſſit. Tamen coniecturis vendo veriſimile eſt, quod omnes Theologi docent, huimodi cauſe manifeſtationem non eſſe totam.

Aug. Vocabulis ſenſibilibus exprimendam, eſſet enim res valde morosa, & non hecceſſaria, vt optime Auguſtin. libro 20. de Ciuita, capite 14. & claritus in 16. Seconde credibile eſt, non eſſe futuram in unico inſtantia, quia non poſſent homines, p̄cipue reprobi tam multa ſimil distinctor, & perfecte cognoscere, ſine ingenti miraculo non neceſſario. Item non oportet, vt tam celebriſ actio uno temporis instanti transfigatur: nec ergo in morte aliqua, per ſucceſſiuam loquitionem mentalem, omnibus proportionata. Tertiū non eſt improbable, aliqua peccata hominum eſſe voce ſenſibili redarguenda, & ſimiliter aliqua bona opera laudanda. Quia cum illud iudicium futurum ſit ſenſibile, & inter homines, qui ſeſe muto ſenſibiliter conſipient, vt ſu- Richard.

pradiximus, videtur etiam conueniens, vt aliqua ratione ſit loquitione ſenſibili, qui modus eſt hominibus maxime accommodatus, & ad maiorem honorem bonorum, iniquorum vero coſuſionem pertinens. Hinc Richar. diſtinct. 47. articul. 1. quæſt. 3. credit, hanc vocalem manifeſtationem ma- Operum ve- calis manifeſtatio in die iniquiſationis.

D. Thom. ibi diſtinct. 47. articul. 1. putat hanc vocalem redargutionem, ſenſi repreheſionem ſpecialiter futuram de operibus misericordiae, & de peccatis ei opositiſ, propterea, quæde forma iudicij Matth. 25. narravit. Quod eſt incertum, quia non conſtat, ea omnia, quæ Christus ibi dixit, ſenſibili voce eſſe transfigenda, & quia ſupra cum Au- Richard.

gustin. diximus, ea, quæ de operibus misericordiae ibi diſtinct. 47. articul. 1. putat hanc vocalem redargutionem, ſenſi repreheſionem ſpecialiter futuram respectu fidelium, & ſignificat, hoc modo eſſe interpretandam lētentiam Gre-

E. E. Beda. Beda ſignificat Luc. 23. & colligitur ex Scriptura, illis maxime ostendet Christus ſua vulnera, vt vi- deant, quem pupugerunt, & confundantur. Item, quia ſi diſceptatio ſenſibilis tantum eſt futura cum fidelibus peccatoribus per modum accusationis, excuſationis, & redargutionis, ergo pari ratione diſceptatio ſenſibilis, quæ per modum laudis eſt cum iuſtis, non ſiet cum iniquitoribus, ſed tantum cum mediocribus Sanctis, quia illi tantum diſcuntur iudicio diſcussionis: hacaurem videtur incredibile. Nam quo fuerint homines fan- tiores, eo magis laudabuntur mentali, ac ſenſibili voce, & lingua. Igitur nihil ceneſo poſſe hac in re di- ci, quod firmo niſatur fundamento: atque veriſimilius eſt, ſi quid agendum eſt voce ſenſibili, id

M. M. 2. non

Obiectio.

Solutio.

Aug.
D. Tho.
Hieron.
Liber mortis *an detur.*

Palud.
Durand.
D. Tho.
Bonauent.

Sotus:

non esse futurum respectu singularum personarum sed in communi, vel respectu omnium, qui futuri sunt ad dexteram, vel ad sinistram, vel secundum aliquos generales ordines, aut vitiiorum, vel virtutum genera, ut verbi gratia commendando prius misericordes, deinde Virgines, postea Martyres, & sic de vitiis contrarijs, simili proportione. Vnde fit tandem incertum etiam esse, an illa excusatio iniquorum, & submisio bonorum, quæ Matth. 25. insinuat, futura sit sensibilis, vel tantum mentalis: & sane probabilis est fore mentale, ut Sotus supra sentit quæst. 2. artic. 4. & colligit ex testimonio Pauli ad Roman. 2. supra citato, & ex illo Sapient. 4. Distrumpet illos inflatos sine voce. Et videtur colligi ex dictis, nam si sensibilis reprehensio non est futura cum singulis personis, sed generatim, non videtur habere locum excusatio vocalis, nisi singamus, vel maximam confusionem multorum simul vociferantur, ac se excusant, vel aliquem loco omnium esse locutum: sed creditibus certe est, fore ut omnes inquit tanto sint eo die stupore, ac terrore affecti, ut nec respondere, nec mutire audeant. De Sanctis vero manifestum esse videtur, non posse, vt sonant, intelliga ea verba, quæ eis tribuuntur Mat. 25. *Quando te videamus esurientes, &c.* quia neq; ipsi hoc ignorabunt, neque interrogabunt aut interpellabunt Christum loquenteri. Ergo illo dicendi modo solum voluit indicare Christi submissionem, & gratitudinem Iustorum, qui omnem suam gloriam, & honorem, non tam suis operibus, quam Diuinæ largitati, & gratia attribuent.

SECTIO X.

Quomodo sit preferenda sententia, & iudicium absoluendum.

Primi, examinata, comprobata, atq; conclusa vii sciuimusque causa, sententiam esse preferendam, tam est certum, quām quod sit futurum singularum personarum iudicium. Quia iudicium per sententiam consummatur, & ita in citato loco Apoc. 20. postquam dictum est, *Aperti sunt libri, subiungitur, & indicati sunt mortui, ex iis qua scripta sunt in libri secundum opera ipsorum.* Post manifestationem ergo causæ, adhuc supereft iudicium, quod non nisi in sententia confistere potest.

Dubitari vero in primis potest, an omnes mali vicia generali sententiæ iudicandi sint, & similiter omnes boni, an vero de singulis propriæ sententiæ preferenda sint. Matth. enim 25. significatur priori modo preferendam esse sententiam. Nam generaliter reprobis dicitur, *Ite maledicti, &c.* electis autem, *Venite benedicti Patri mei, &c.* In contrarium vero est, quia non omnes sunt eadem poena afficiendii, aut remunerandi eodem præmio, sed unusquisque pro suorum meritorum qualitate. Quapropter dicendum videtur, de singulis esse propriam & particularem sententiæ ferendam, vniuersiusque meritis accommodatam, quod ijs verbis eleganter docuit Gregorius Nyssenus orat. in illud, *Quod vni ex eis sententia iis minimis fecisti, misbi fecisti.* Adhuc versor circa spectaculum terribilem adiutus Regis, quem describit nobis Euangelium; etiam nunc animus, terror eo um, quæ dicta sunt, desixus patore, atq; formidine torpet, veluti cernens quodammodo tum ipsius colorum Regem in solo gloriose terribiliter praesidentem, tum infinitas illas Anglorum legiones, Regem vindictam, circumstantes, atq; ipsum magnū ac terribilem Regem ex venerabilis gloria ad humanam naturam despiciensem, & omnem genus hominum qui ex quo homines natū sunt usque ad illam terribilem apparitionem inuenientur, as se cogentem, & pro merito ac dignitate ante act. viii, vniuersitatem sententiæ accommodantem. Etenim cū sententia nihil aliud sit, quam practicum iudicium habens adiunctum imperium, seu voluntatem retribuendi vnicuique iuxta operib;

*De singulari-
eis sententiæ
minimis fe-
cisti pro-
fessio-*

*ra sua, necesse est, ut pro diuersitate meritorum & retributionis, sententia varietur. Verisimile autem est, postquam de singulis in specie iudicatum fuerit, ad consummandum, & absoluendum iudicium preferendas esse illas duas generales sententias, quarum una reprobis, altera electis communis est. Nam quia omnes, qui in uno, vel altero ordine continentur in statu, & perpetua vivendi ratione conueniunt, inter se vero ipsi duo ordines nihil commune habent, quod ad retributionem pertineat, ideo Christus non preferet unam sententiam viri que ordinis communem, sed singulis ordinibus singulas. Vnde quia omnes electi perpetua charitate illi coniunguntur, idcirco preferendo sententiam eos ad se vocat, dicens, *Venite benedicti Patri mei, quos merito hoc nomine appellat, quia diuina benedictio, quæ aeternam electionem, & omnem gratiam complectitur, potissima fons est, & origo, quæ ad illum felicem statum eos perducet.* Dicit autem illis, *Pax de te regnum,* quia re vera omnes cum ipso regnabunt in secula seculorum, ut dicitur Apocal. 22. Dicuntur autem tunc Sancti per eum regnum, quāvis iam corpore, & animo beati sint, vel iuxta phrasim Scripturæ, quia tunc manifestabitur eorum gloria & regnum, omnibus Angelis, & hominibus, iuxta illud Sap. 5. *Nos insensati vitam illorum estimabamus in aeternam, & finem illorum sine honore, ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est.* Vel, quia tunc nouo modo & novo honore, corpore & animo accipient possessionem regni. At vero, quia reprobis omnes perpetuo erunt despiciendi, ac separati à Deo, ideo illis dicit, *Ite maledicti, quæ verbo pœna dañi maest, significatur. Non vocat autem eos maledictos à Patre, quia perditio eorum non ex Deo, sed ex ipsis erit.* Deinde subiungit pœnam sensus. *In ignem aeternum.* Ex quo intelligimus, sub hac sententiæ non comprehendendi parulos, qui cum solo originali ex hac vita discesserunt, ijs enim non ibunt in ignem aeternum. Quod etiam constare potest ex ratione, quam Christus reddidit preferens hanc sententiam, tota enim in actualibus peccatis nititur. Et ratio hoc etiam confirmat, quia cum ijs paruli habentur sint statum valde diuersum à ceteris reprobis, non oportet easdem sententia damnationis cum eis inuolvi, indicabuntur ergo propria sententia generali respectu omnium illorum, quia omnes in eo statu aequaliter sunt, ab alijs autem diversa.*

Secundo intelligitur ex dictis, eo die esse à Christo preferendam sententiæ seruata in omnibus excepta iustitia ratione, ita ut nullus sit futurus locus intercessionis, nullumq; misericordia prefigurum, *Zelus enim, & furor viri (id est Christi iudicis) non parcer in die vindictæ, nec aquiesceret cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptio dona plurima.* Tunc enim adimpleretur illud Ierem. *Ego Dominus scrutans corda, & probantes, qui do vnicuique iuxta fructum adiumentorum suorum, tempus enim huius vita concessum est ad veniam, & misericordiam obtinendam, postquam vero ad iudicium peruenienti fuerit, solius iustitiae distributio, & vindicatio a legibus agendum erit: de qua re legi potest Aug. ser. 67. de tempore, & lib. de August. c. 1. & 2. & alijs locis supra citatis. Greg. Greg. hom. 1. & 12. in Euang. Prospel. 1. 3. de vita contemplativa, Bernard. ser. 55. in Cant.*

Tertio intelligitur ex dictis, an sententia professa sit vox sensibili, vel tantum mentali. Verisimile est enim priuatas, ac singulares sententias mentaliter esse ferendas, quia cum omnibus singulatim loqui vox sensibili valde morosum esset, & diuturnum tempus requireret: ita tamen hoc est intelligendum, ut huiusmodi sententiæ non tantum ab eis, ad quos pertinebunt, sed ab omnibus, qui iudicio aderunt, cognoscantur, sicut de operibus diximus utropobi.

Artic. VI.

Disput. LVIII.

Anselm.
Abulensi.

Vtrobij enim eadem ratio est. Imo tota ratio ob quam opera omnibus manifestabuntur erit, ut sententia & equitas ac iustitia omnibus patere possit. Et ita sentiunt Patres supra citati. At vero sententia illa generalis, ut credi potest, voce sensibili proferetur, quod sentit Anselm, in Elucid. Et Abulensi. Matt. 25. Q. 33. & frequentius Scholast. d. 47. propter rationes tractatas precedentem seest. quia cum iudicium sit sensibile, & a iudice humano, & visibili, decet, ut etiam sententia proferatur aliquo modo sensibili: ergo saltem profertur hoc modo quoad generales sententias.

Vltimo colligi potest ex dictis, finita sententia absoluendum ac dissoluendum esse iudicium. Tu quia nihil iam ibi superest agendum, cum sententia sit veletu vltima forma iudicij: tum etiam quia cu sententia Christi sit efficacis statim fine mora executioni mandabitur, & ideo per modum efficacis imperij ab ipso proferitur. Ita maledicti, & Venite benedicti. Statim ergo aperietur terra, ut damnatos deuoret, & ipsi ire incipient in ignem aeternum: Beati vero cum Christo recipientur in celum. Quanto autem tempore duraturum sit iudicium hoc incertum esse docet Aug. 1. 20. de Ciuit. c. 1. Nalicet communiter appelletur dies iudicij: non tamen ibi dies sumitur proprie pro naturali die, sed pro toto tempore, quo fiet iudicium: est autem verisimile, nec duraturum tantum per instans, ut supra dictum est, nec magna temporis mora, quia non erit Christo necessaria ad conuincendas singulorum conscientias, & sententiam proferendas. Quod etiam infinuatur verbis illis Christi, Sic ut exit fulgor ab Oriente, & paret vsque in Occidente, sic erit aduentus filii hominis. Hac enim similitudine declaratur, breve futurum tempus, quo durabit Christi praesentia in hoc inferiori mundo in secundo adventu suo. Quod etiam significatur in illo Malach. 3. Ero testis velox maledicti, adulteri, &c. ut percepit Aug. 20. de Ciuit. cap. 26. & ita etiam sentiunt Scholastici frequentius dicta d. 47.

DISPUTATIO LVIII.

In quatuor Sectiones distributa.

De statu Christi, & tertius universi post peractum iudicium.

Explícatis omnib⁹ qu⁹ de secundo Christi aduentu, & generali iudicio necessaria indicauimus, ut huius tandem operi finem impoñamus, reliqu⁹ est, ut de statu Christi Domini post iudicium disteramus: nihil enim aliud tam de mortali, quam de aeterna ac Beata Christi Domini vita considerandum supereft. Quia vero vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ, & quia caput, ac totum corpus statum eiusdem rationis, atq; idem regnum possebūt, ideo simul statum Beatorum omnium, qui cu Christo regnabunt, explicabimus. Ac deniq; quia rotus hic mundus renouandus est, vt sit amplissimum, atq; ornatissimum Christi, Beatorumq; domi Ecl̄lium, & circa hoc mundi renouatione disputacionem exordiemur, ut tandem in aeterna felicitatis consideratione finiantur.

SECTIO I.

Virum post redditum Christi in celum, statim mundus renouandus sit.

Christus post iudicium **P**rincipio statuendum est (quod in questione stitorum cum tulo supponitur) finito iudicio, Christum cum beatis aferat. omnibus electis eadem, vel si fieri potest, maiori gloria, & triumpho redditum in celum, vnde ad iudicium.

Fr. Suarez. Tom. 2.

Sectio I. 689

A dicendum descenderat. Hoc de fide certum esse videtur, quia secundum fidem propria sedes, & locus beatorum corporum est supremum celum, ut supra dixim⁹ de affectione Christi agentes, & late disputat Aug. li. 13. & 22. de Ciuit. per plura capita: cum ergo Christus inde descenderit ad iudicium peragendū, illo finito illuc reditur⁹ est, ut ibi perpetuo cum suis electis regnet iuxta illud Paul. 1. ad Thessalon. 4. Simul rapientur cum illis in nubibus obitum Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus: & hoc significauit ipse Christus illis verbis. Venite benedicti patrum mei, posidetere regnum. Nam in illo verbo, Venite, tuum redditum in celum indicat, clarius vero in verbis illis Matth. 24. Sicut fulgur exiit ab Oriente, & pars eius in Occidente erit & aduentus filii hominis, ubiqueque fuerit corpus illuc congregabuntur & aquila. Ex quo aliqui colligunt, Christum venturum ad iudicium ex Oriente, rediturum autem versus Occidentem. Ita significat Damascenus libr. 4. de fid. capit. 23. vbi hanc cauam in ter alias reddit illius antiquarū confuetudinis & traditionis, fundendi preces versus Orientem, cuius meminim etiam August. libr. 2. de sermon. Domini in monte. cap. 9. & Iustin. q. 18. ad Gentes. Basil. libr. de spiritu sancti. 27. Epiphani. hærel. 19. Quæcirca, inquit Damascenus, eius aduentum operientes ad Orientem adoramus. Sed hunc redditurus sit versus Occidentem, sive eadem via, qua venerat, certum est tamen, non permansum in terra, sed ascensum in ciuitatem sanctam Ierusalem, cuius felicitatem describit Ioannes Apoc. 21. & 22. concludens, Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere viciusq; secundum operas sua. Beati, qui lauant stolas suas, vi si potestas eorum in ligno vire, & per portas intrent in ciuitatem.

Secundo hinc sit, eadem certitudine sentiendum esse, finito iudicio, reprobos descenduros in infernum, iuxta illud. Ita in ignem aeternum, quod ex presie traditum Apo. 20. Infernum, & mors misericordia in signum igni. Vnde probabiliter colligitur, ad vocem, & in periodum Christi aperiendum esse magnum terram hiatum, ut corpora damnatorum descendant. Cum enim illa corpora subtilitatis dote non sint affecta, non possunt terra corpus penetrare, neceps oportet hoc miraculum tunc fieri, facilius enim est, terram appetiri ad deuoranda illa, maxime cum hiatus ille terra deseruire possit ad perfectam mundi purgationem, & renovationem, ut postea dicimus. Quis potius, ut hoc obiter dicamus, multi existimant illuminiatum terram perpetuo permanfurum oculis peruum, ut possint Beati oculis etiam corporeis penas damnatorum intueri, nam ut Laftantius ait libro septimo capit. 26. Omnis turbula in plurorum pro suis factis ribus in conspectu Angelorum, atq; Iustorum perpetuo igni crevabit in eternum. Atq; idem docet Greg. ho. 40. in Etiang. & Anselm. in Elucidario, & Mag. cum Theologis in 4. dist. 50. Qui tamen non declarant, illam visionem futuram esse corporalem, netq; ad statum, & perfectionem Beatorum necessaria videtur. Multo que minus necessarium, ac decens videtur, ut hiatus ille perpetuo in terra duret, qui & præternaturalis est ipsi elementi, & ad Vniuersi pulchritudinem, vel ad gloriam Beatorum nihil conferre potest: & alioqui ad damnatorum hominum penas spectat, ut lumen cœli vide non possint. Aduertendum autem est, hoc, quod dicimus, solum esse certum de damnatoribus, ac de hominibus qui propter peccata propria damnantur: nam de parvulis incertum est, quem locum fint habituri, supposito, ut magis pie, ac probabiliter creditur, non esse igne inferni cruciando, de qua realibi dicimus, quoniam ad presentem disputationem non spectat.

Tertio dicendum est, post redditum Christi in celum, mundum esse renouandum. In qua assertione duo continentur: primum est, in fine mundi, & tempore ultimi iudicij futuram esse singularem mun-

Mmm 3 dire-